

MAHAL

Ağustos - Eylül (2022)
Mahir Ünsal Eriş Yazar Dosyası

Ağustos Eylül
Mahir Ünsal Eriş
Yazar Dosyası - 5

Genel Yayın Yönetmeni
Metem Karagöl

Yazı İşleri Sorumlusu
Onur Özkoparan

Editörler
Elif Türkoğlu
Enes Yılmaz

Dağıtım
mahaledebiyat.com
instagram.com/mahaldergi
twitter.com/mahaldergi

İletişim
mahaledebiyatsanat@gmail.com

Yazıların yasal sorumluluğu eser sahiplerine aittir. Yayıncının izni olmadan basılı veya çevrimiçi ortamlarda yayın yapılamaz.

© 2022
Mahal Edebiyat

İÇİNDEKİLER

- 5 *Mahir Ünsal Eriş ile Söyleşi*
Haz.: Yasemin Seven Erangin
- 8 *Kederi Başkasına Devredenlerin Hikâyesi: Sarıyaz*
Hatice Akalın
- 16 *Bangır Bangır Ferdi Çalıyor Evde... Unutulmaz Bir İlk Kitap*
Ayşenur Kıvanç Üstüntaş
- 20 *Olduğu Kadar Güzeldik Adlı Öykü Kitabına Bir Bakış*
Yaren Saygılı
- 36 *Dünya Bu Kadar Kitap İncelemesi*
Esra Bitmez
- 38 *Sarıyaz'da Bir Kendilik Arayışı: "Gül Özlem Gül"*
Dilek Öztürk
- 42 *Öbürküler ve Diğerleri: Korkularımızla Yüzleşme Vakti*
Melike Kara
- 50 *Mahir Ünsal Eriş'in Kara Yarısı Diğer Yarısı Alın Yazgısı*
Fatma Ozan

Mahir Ünsal Eriş

Mahir Ünsal Eriş ile Söyleşi

Haz.: Yasemin Seven Erangin

Çünkü şu yaşımda artık biliyorum ki yazarlık kitabının olması değil yazabilmektir, yazmaktır.

Sıradan insanların hayatına ışık tutan yazar, çevirmen, yazı işi ile uğraşan bir emekçi, baba... Kendini anlatmak zordur, Mahir Ünsal Eriş kimdir, kendini nasıl tanımlar?

Kendimi Ethem'in babası olarak tanımlıyorum. Okumayı, yazmayı çok severim. Dillere, çizgi romanlara ve marangozluğa meraklıyım. Çalışırım, çok çalışırım, hiç durmam, dinlenmem. Böyle tanımlarım sanırım.

Bir röportajınızda bedeni külfet olarak tanımlamışsınız, ben bu cevabın alt yapısını çok merak ettim, bize biraz bahseder misiniz?

İnsan bilinçten ibarettir. Beden, beynin bilinci üretebilmesi için gereken yakıtı ona sağlayan bir makinedir. Sağlıklı bir kan dolaşımıyla beyin ihtiyaç duyduğu maddeler alarak beslenir ve bilincin sürekliliğini sağlar. Bu maddeleri beden temin eder. Çünkü bilincin kendi kendini beslemesi imkansızdır. Gençken bedenin bilincin peşine takılan ağırlığı fark edilmez çoğunlukla. Ama yaşlandıkça beden eskir, ağırlaşır, hantallaşır, bir eziyete dönüşür günbegün. Oysa bilincimizi belki de bir harici belleğe aktarabilseydik bedenin tüm zaaflarından kurtulabilirdik diye düşünüyor insan, ama biraz kulağa bilim-kurgu geliyor tabii. En azından şimdilik.

Edebiyat kocaman ama ufacık bir dünya, siz bu dünyaya nasıl bakıyorsunuz? Litera nasıl ortaya çıktı?

Litera, edebiyata alan tanıyan yeni bir mecranın daha var edilmesi niyetiyle ortaya çıktı. Bugün "Litera Öykü" bölümüne gönderilen öyküleri –Doğuş Sarpkaya ile birlikte- seçmek dışında siteye pek katkımlarım olmadığını söyleyemem ama yine de kurulmasına, sıfırdan yaratılmasına iççilik ettiğim için çok memnunum.

Ödüllü yazar olmanın sizin için bir avantajı oldu mu? Şimdi herkes yazıyor, dijital çağ birçok insanı yazar, yönetmen, fotoğrafçı yaptı. Siz bu dünyaya nasıl bakıyorsunuz?

Ödülün onur verdiği muhakkak ama yazarlık maceramın seyrini belirleyen bir değişiklik yarattığını sanmıyorum. Kimseye de öyle sihirli bir dokunuş sağladığını düşünmüyorum ödül almanın. Herkes yazıyor, meselesine gelince ... Herkes yazsın, bunda ne zarar var? Yazmak yalnızca seçilmişlere, olağanüstü insanlara bahşedilmiş bir şey değil ki? İnsanlar analarının karnından yazar, yönetmen, fotoğrafçı olarak doğmuyorlar, deneye deneye buluyorlar ne istediklerini. Herkesin istediği her türlü ürünü vermeye dair hevesinin desteklenmesinden yanayım.

Mahir Ünsal Eriş masaya oturduğunda plan yapmadan direkt yazar mı yoksa önce masaya oturup plan mı yapar? Nasıl bir yazma rutininiz var?

Planı kafada yaparım çoğunlukla. Notlar alıp, haritalar çizip, bir çizelge izleyerek yazamam. Yapabilenleri de çok kıskanırım. Genelde, kafamda gezdiririm hikâyeyi haftalarca, aylarca, bazen yıllarca. Bir noktada onun yazılmasının mevsimi gelmiş olur ve oturur yazarım. Bir ritüelim, bir alışkanlığım, seremonilerim yoktur. Hiçbir zaman

konforlu bir yazma ortamım, çalışma odam, yazıhanem, ofisim, yazı masam, çekildiğim bir köşem olmadı. Her fırsatta her zaman, taburede, sehpa, sandalyede demedim hep yazdım. Yazmak için aklımda, kalbimde bir şeylerin olması ve bir kâğıtla bir kalem yeter.

Sarıyaz'ı okurken bunca detay nasıl yazılır diye düşünmeden edemedim. Okuyucuyu mekâna sokmak bu olsa gerek, bunun sırrı nedir?

Teşekkür ederim, ama bu sorunuza nasıl yanıtlayacağımı bilmiyorum açıkçası.

Okuduklarımdan hareketle depresif, karanlık bir yazar olduğunuz hissine kapılıyorum dersem yalan olmaz. Yazar olarak mı depresif bir tavrınız var yoksa gerçekten öyle mi bakıyorsunuz hayata? Bunca karanlığı yazmak can yakıcı olmuyor mu?

Yazdıklarım dünyanın karanlığını yansıtmaktan epey uzak bile sayılırlar. Hakikate bakıldığında benim yazdıklarım neşeli, havai, gamsız bile addolunabilir. Depresif değilim, üzgünüm ben. En neşeli anlarımda bile içimde çatlayan bir şeylerin sesini duyarım. Ölümlü olmaya, hayatın hiç de hayal ettiğim haline benzeyemeden geçip gidişine, her şeyin eksilip tükenmesine buruğum. Üzgünüm.

Sizce yazarlık geliştirilebilir bir yetenek mi? Yayınevleri durumu ortada, genç yazarların dosyaları koltuk altında bekliyor ve özellikle ilk dosyası olan yazarlar için durum daha zor. Ne yapmalılar? Bu işler nasıl oluyor?

Yazarlığın yarısı yetenekse bence yarısı da çok okumaktır. Hatta çoğunlukla bu denklemi, yazmanın yüzde otuzu yazmak, yüzde yetmiş okumaktır diye formüle ederim. Yetenek vahşi bir şeydir, onunla ne yapacağınıza iyi karar vermeniz gerekir. Doğada kendi kendine koşuşan yıllık atları seviyorsanız onlara eyer vurmaya çalışmanın anlamı yoktur. Ama atla şehirde, kasabada gezmek istiyorsanız o hayatın bazı doğrularını da benimsemeniz gerekir. Eyer de bunlardan biridir. Yetenek mi bilmiyorum, ama teknik ve üslup geliştirilebilir bir şeydir. Bunun da yolu çok okumaktan, çok yazmaktan, çok izlemekten geçer.

Yeni dosya ne zaman? Roman mı gelecek, öykü mü?

İlk önce, bir sesli kitap platformu için 52 bölümlük bir tefrika olarak kaleme aldığım *Gaip*, basılı kitap olarak okurla buluşacak yakın zamanda. Sonrasında da yeni romanım alacak sırayı.

Sene sonuna doğru da Ferit Güleç ile birlikte hazırladığımız çizgi romanımız *Abla* raflara çıkacak. *Sarıyaz*'dan beri öykü yazmıyorum, yazmayı da düşünmüyorum açıkçası.

Genç yazarlara birçok tavsiye oluyor, "tavsiyelere kulak asmamaları" dışında ne tavsiye edersiniz?

Yazmayı terk etmemelerini tavsiye ederim sanırım. Çünkü şu yaşında artık biliyorum ki yazarlık kitabının olması değil yazabilmektir, yazmaktır.

Neler okuyorsunuz, genç yazarlardan beğendikleriniz kimlerdir?

Birkaç senedir Londra'da yaşıyorum. Burada kitap edinmem pek kolay olmadığı için daha çok, "elime ne geçerse" okuyorum diyebilirim. Yeni yazarları, yeni kitapları takip etme şansım hemen hiç olmuyor diyebilirim. Ama çok sadık bir çizgi roman okuyucusuyumdur. Haftada iki üç tane okurum muhakkak. Yakın zamanda Ümit Deniz'in 50'lerin sonu, 60'ların başında kaleme aldığı Murat Davman polisiyelerini okudum. Yerli polisiye konusunda bize neredeyse 70 yıl öncesinde ders veren, çok eğlenceli, bitirim, neşeli ve hayta bir yazar Ümit Deniz. Kitaplarını bulmak biraz zor, ama bulabilenlere öneririm.

Kederi Başkasına Devredenlerin Hikâyesi:

Sarıyaz

Hatice Akalın

Türk Edebiyatının kendine has bir sese sahip yazarlarından Mahir Ünsal Eriş'in, daha önce *Olduğu Kadar Güzeldik* kitabını okumuş; çok beğenmişim. Dosya çalışmamız için ise *Sarıyaz*'ı inceleme fırsatı buldum. Bu yazımızda önce kitaba dair genel değerlendirmelerde bulunup daha sonra, öykülere daha yakından bakmaya çalışacağız.

Sarıyaz'a Genel Bir Bakış

Sarıyaz, Can Yayınları etiketiyle okuruyla buluşuyor. İlk baskısı 2019 yılında yapılan kitapta sekiz öykü yer almakta. Utku Lomlu'ya ait dikkat çekici bir kapak tasarımıyla kitap, okuru görsel olarak da kendine çekiyor. Kitabı bitirdiğinizde hem kapak tasarımının hem de kitabın isminin ne kadar doğru seçilmiş olduğunu bir kez daha anlıyorsunuz.

Kitapta yer alan öyküler, çeşitli oranlarda birbirine değişiyor denilebilir. Mekân-sal açıdan değerlendirecek olursak öykülerin tümü aynı kasabada geçiyor ve bu kasaba, yazarın kitabının sonunda teşekkür ettiği "Çocukluğunun Bandırma'sını" akıllara getiriyor. Eriş, Güney Marmara'nın edebiyatımızda yeterince işlenmeyen, bakir bir coğrafya olduğunu söylüyor. Fakat yazarın belirttiği gibi tasvir edilen kasabanın, şimdide var olan bir yerden ziyade yazar için yitirilmiş bir cenneti resmettiği söylenebilir. Buna ek olarak yazar, mekânın varlık duygusunu güçlendirdiğini düşünüyor. İleride değineceğimiz gibi öykülerin hemen hepsinde karşımıza çıkan güçlü tasvirlerle de bakıldığında, Mahir Ünsal Eriş'in öykülerini kurarken mekâna ne denli önem verdiği görülüyor. Yazar, bir söyleşisinde, "Ço-

cukluk, memlekettir,” diyor. Buradan da bizi yitirdiği cennetine, yer olarak herkesin birbirini tanıdığı, küçük dertlerin günleri doldurduğu bir kasabaya zamansal olarak da kendi çocukluğuna, davet ediyor.

Öykülere zaman bağlamında yaklaştığımızda; yaşanan olayların çölden geldiği düşünülen ve tüm gökyüzünü kaplayan sarı bir tozun gölgesinde -ki bu atmosfer öyküleri masalsı bir evrene çekiyor denilebilir- ve depremin yaşandığı bir hafta-on günlük bir zaman diliminde gerçekleşiyor. Öykü mekânlarında ve zamanında sunulan bu sınırlanmışlık, öyküler arasında organik bir bağ oluşturmuş. Bu durum da okurun kitaba bağlanmasını hızlandıran etmenlerden biri.

Öykü karakterlerine yakından bakılacak olursa *Sarıyaz*; “Şengül” ve “Gül Özlem Gül” öyküleri hariç erkek karakterlerin daha yoğun olarak işlendiği bir kitap olmuş. Yazar bu kitapta, hayatının farklı dönemlerini yaşayan birçok erkek karakterin iç dünyasını hem kişisel hem de toplumsal problemlere dair aradığı- aynı zamanda bulmaktan korktuğu- çözümleri ustaca işlemeyi başarmış. Bunun yanında Eriş, her biri zihnimizde yer eden kanlı canlı karakterler yaratabilmiş bir yazar. Bir röportajında, karakterlerine ve mekânlarına kıyamadığını, bazı karakterlerinin hatırına geldikçe hâlâ içinin sızladığını

belirtiyor. Bizler de bu kitabı okuduktan sonra bazı karakterleri gönlümüzün bir köşesinde uzun süre taşıyacağımızı anlıyoruz. Şengül’ü tanıdığımızda onun kimsesizliğini içimizde hissediyoruz, Mıstık olup tüm o bekleyişe ve isyana kendimizi kaptırıyoruz. Turna olup göğün üstünde dönmeye devam ediyoruz dünyanın saf kötülüğüne rağmen. Özlem ile Fazıl’ı karşımıza alıp konuşmak, adeta omuzlarından tutup sarsmak istiyoruz. Bu hissin bizde uyanmasını sağlayan da Eriş’in güçlü üslubu.

Kitaptaki metinlerin dilini incelediğimizde diyebiliriz ki: Mahir Ünsal Eriş dilin kendisinde meftun bir yazar ve dile karşı beslediği bu heyecan metinlerine de sızmış. Kurgusal metin yazarlığının yanı sıra çevirmenlik de yapan yazarın dile olan hakimiyeti, öykülerdeki gerek mekân tasvirlerinde gerekse ruh tahlillerinde kendini gösteriyor. Eriş, öykülerinde çeşitli manevralar yaparak bir anda hiç beklemediğimiz sokaklara çıkartıyor bizi. Kitabın kurgusunun yanında dilinin de okura lezzet verdiği açıkça söylenebilir.

Öykülerin Yapısal Analizi

Yazımızın bu bölümünde *Sarıyaz*’da yer alan öyküleri yer, zaman, kişiler ve olay örgüsü bağlamında elimizden geldiğince inceleyeceğiz. Bunu yaparken olay örgüsü ile ilgili ayrıntılara çok fazla

değınmemeye çalışarak daha çok öyküde yaşananların okurda bıraktığı temel hisler üzerine eğilmeye çalışacağız.

“Şengül”

“Günlerim bomboş kalmıştı Şengül gince. Sabah serininde babaannem saçlarını örüklerken ben Şengüllerin çardağına bakıyordum. Cevizin yaprağı arasından sıızan ışığın divanın üstünde Şengül’ü arayışını izliyordum. ... Zaman geçmiyordu. Akşam olmuyor, annem bir türlü işten gelmiyor, ben bir türlü büyümüyordum. Kalkıp yollara düşüp Şengül’ü arayamıyor, şu bahçe kapısından fırlayıp önüme gelene onu soramıyordum.”

Kitabın ilk öyküsü olan “Şengül” öyküye ismini veren ana karakter ve onun sarsıcı hikâyesi üzerine şekilleniyor. Şengül, analığı ile yaşayan bir çocuk ve biz öykü boyunca onun ötekileştirilmesini içimizde hissediyoruz. Anlatıcımız ise Şengül’e dair hayranlık/aşk benzeri duygular besleyen küçük bir çocuk. Haliyle biz onun hikâyesini bu küçük çocuktan dinliyoruz. Çocuğun annesi bir fabrikada çalışmaktadır ve gün içinde çocuk ile Şengül arasında mahrem zamanlar yaşanır. Şengül onu kucağına alır, öper koklar. Kendi sevilmemişliğini sanki bu küçük çocuğı severek ruhandan akıtmak ister. Şengül hayattan alacaktır, konuşmasa da bunu biliriz.

Öyküdeki tasvirlerle bakıldığında, çocuğun gözünden Şengül’e dair yapılan tasvirler oldukça hoş ve ay-

rıntılı. Bunu yanında Eriş, mekâna ait ayrıntıların ışıkla, kokuyla buluşmasını okura çok güzel aktarmış. Kitabın diğer öykülerinde merkeze oturacak olan gökyüzündeki sarı toz ve depresyon, bu ilk öyküden itibaren hem kahramanlarımızın hem de bizim hayatımıza giriyor. Öykünün sonu hem Şengül hem de kasaba halkı açısından sert bir şekilde bitiyor. Öykünün diline bakıldığında ise halkın kullandığı benzetmeler ve kelimeler karşımıza çıkıyor, bu da bizim öyküye çok yakın bir yerden bakabilmemizi sağlıyor.

“Sarı”

“Kendi başına gelmeyen felaket ne güzeldir. Can çekişen birini izlerken insan yaşadığı korkunç üzüntüyü büyütür büyüttükçe, ölenin kendisi olmadığından duyduğu sevinç görünmesin diye.”

Metin, bir çocuk üzerinden anne, baba ve aile kavramlarını irdeliyor. Mistik, yurtdışında çalışmaya giden babasının hem fiziken hem de ruhen eksikliğini hisseden bir çocuk. Bu açıdan öykünün ana meselesini bir baba oğul çatışması oluşturuyor dersek yanılmış olmayız. Bir yandan aile çatışmasını merkeze alan öykü bir yandan da depresyonun ana meselesini tasvir ediyor. Acı ve korkunun yanına bir anda, depresyonun hasarsız atlatılmış olmasının da etkisiyle, neşe ekleniyor. Mahir Ünsal Eriş, küçük yerde yaşanan böylesi sarsıcı bir deneyimin insanlar

üzerindeki etkisini iyi analiz etmiş. Deprem sebebiyle sokaklara dökülen insanların arasında okuyucuyu ustaca dolaştırabilmiş. Sadece deprem değil, felaket kavramının kendisi üzerine söyledikleri de insanoğlunun çeşitli halleri üzerinde bizi düşünmeye itiyor. Gizleyebildiğimizi sandığımız yanlarımızın, ruhumuzun oyuklarının, yazar tarafından dile dökülmesi bir nebze bizi rahatsız etse de yazarın tavrını cesaret verici buluyoruz.

Ayrıca Mıstık'ın hikâyesi bir küçük karşılaşma anı ile "Sevgi Çağının Sonu" öyküsüyle de iç içe geçiyor. Öyküler/karakter arasındaki bu tip kesişimler bize ortak bir evren yaratma bağlamında Sevgi Soysal'ın *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanını da anırtıyor.

"Beyefendi"

"Düşle gerçek arasında"

Bir koşudan sanki çoğala çoğala

Gelip yitivermişti çarçabuk

beyaz kulelerle bayraklar arasında"

"Beyefendi" öyküsü, Melih Cevdet Anday'a ait bu dizelerle başlıyor. Mahir Ünsal Eriş'in, Melih Cevdet Anday'ı çok sevdiğini ve genç kuşakları edebiyatımızın bu önemli kalemiyle tanıştırmak istediğini biliyoruz. Bu açıdan "Beyefendi" öyküsünün kitap içerisinde Eriş için de ayrı bir yeri var diyebiliriz. Kitabın tüm öykülerinin başında şaire ait birer şiir olsa da bu öyküyü kitapta

yer alan diğer öykülerden ayıran bir şeyler var.

Öykü, küçük bir kasabada, matbaa işleten iki kardeşin etrafında şekillense de geri planda yine sarıyaz ve deprem motifleri dikkat çekiyor. Öykünün başında yer alan şiirde de geçen rüya imgesi, öykünün ana izleklerinden birini oluşturuyor. Bu rüya, matbaanın sahibi Yahya'nın rüyası. Rüya imgesinin kendisi düşünüldüğünde bir yanıyla hatırlamaya bir yanıyla da unutmaya dayanan bir imge olduğunu görürüz. Yahya da hatırlamakla unutmak arasında gidip gelen bir karakter. Bulmak ve yitirmek, hatırlamak ve unutmak karşılıkları düşünülürse, rüya ile hikâyedeki beyefendinin varlığı arasındaki bağlantı daha da dikkat çekici bir hale geliyor.

"Gül Özlem Gül" / "Sevgi Çağının Sonu"

Özlem, bu kitabın belki de en dikkat çekici karakterlerinden biri. Bu öyküyü ve Özlem'i dikkat çekici kılan şey kitabın son öyküsü "Sevgi Çağının Sonu" ile olan ilişkisi. Bu yüzden biz yazımızda, her iki öyküyü aynı potada eritmeye çalışacağız.

Özlem ile kocası Fazıl'ın iki ayrı yitik ruh olduğunu anlatan bu iki metin, evlilik kurumunun bireyde yarattığı sıkışmışlık hissi, toplumsal ve ekonomik sıkıntılarının ilişkilere etkisi, iletişimsizlik gibi konularda okuru düşünmeye itiyor. Birinci metinde eksenimiz Özlem iken

ikinci metindeki karakterin, bunu metnin sonunda anlasak da Özlem'in bize anlattığı eşi Fazıl olduğunu öğreniyoruz. Burada da Mahir Ünsal Eriş okurla oynuyor adeta. Yaşananlara bakışımızı asıl belirleyen şeyin anlatıcı olduğunu fısıldıyor. Hayat ya da dar manada ilişki kavramları düşünüldüğünde doğrunun tek olmadığını, eğilip bükülebilen bir şey olduğunu bize hatırlatıyor. Özlem ile Fazıl yıllardır ev diye aynı mekânı paylaşıyor olsalar da aslında iki yabancı. Bu öykülerde dikkat çeken şey, iki ayrı karakterin iki ayrı öyküde bu sıkışmışlık hissinden nasıl kurtulacaklarına dair bulmaya çalıştıkları çözüm. İlk hikâyede Fazıl'a kızıyoruz bolca, fakat sıra onun hikayesine gelince "Ah be Fazıl!" demekten kendimizi alıkoyamıyoruz. Kitabın geneline yayılan bir motif diyebileceğimiz deprem bu öyküde hem bir tabiat olayı hem de iki karakterin içine düştüğü bir ruhsal sıkışmışlık halinin sembolü olarak değerlendirilebilir. Çünkü hem Özlem hem de Fazıl bu iki öykü boyunca giderek artan bir iç gerilim içerisindedir. Ve birbirlerinin depresyonlarından zerre kadar haberleri yok, bu en sarsıcı nokta kanımca. Özlem de Fazıl da aynı evdeler fakat öyküleri ayrı. Sadece bu metafor bile bize ilişkiler hakkında çok şey söylüyor. İkisi de ayrı rüyaların peşindedir, birbirlerinin ne yaşadığından, hayattaki açmazlarından bihaberler. İkisi de aynı çatı altında, iki ayrı neyi beklediğini bilmeyen bu insanlar, öykülerin sonunda kendi yı-

kımları ile karşılaşıyorlar denilebilir.

"Ecevit, Öpücük"

Hem öykünün ismi hem de teması oldukça ilginç denilebilir. Bir yanılla insanoğlunun gelişim evrelerinin en kritiği denilebilecek ergenliğe yaslanan bu öykü bir yanılla da aile ilişkilerini ve ergenlerin topluma bakışını bünyesinde barındırıyor. Toplumun erkek çocuklara yüklediği kalıplaşmış şemalar, bunun ergen bir birey üzerindeki görünmez baskısı ve ergenliğin kendi içinde barındırdığı çalkantılı ruh hali, öykü karakterlerinin davranışlarını yönlendiren temel itki diyebiliriz. Cinselliğin hem toplumun hem de ergenliğin merkezinde yer alan bir konu olduğu, iki yeniyetme aracılığıyla okura aktarılıyor. Yazarın da bir söyleşisinde dediği gibi, ergenlik atlatılması gereken bir hastalık ve biz bu öyküde iki ergenin yer yer hastalıklı, ama aynı zamanda kendi komedisini de içinde barındıran hallerine tanık oluyoruz. Yaşamak istedikleri cinsel deneyimle küçük ilçede yaşamanın verdiği handikaplar arasında sıkışan iki arkadaşın yaşadıkları, komik olmasının yanında duygusal bir tınıyı da beraberinde taşıyor. Bu öykünün diğer öykülerle ortak yanı, yine yazarın sarıyaz diye tabir ettiği haftaya ve depreme denk gelmesi. Buna ek olarak Türkiye siyasi tarihinin önemli bir figürü olan Ecevit isminin bu öyküde bir muhabbet kuşuna verilmiş olması

da acıyla harmanlanmış hayatlarımızın içindeki komediyi bize çağırıştırıyor.

“Gece Nöbeti”

Bu öykü için, kitabın en gerilimli öykülerinden biri desek sanırım yanlış olmaz. Diğer öykülerin de ardında gördüğümüz işsizlik, kapitalist düzenin kısıkaçları, aile içi gerilim, bireyin ruhsal açmazları ile olan mücadelesi, bu öyküde de mevcut. Anlatılan, Özkan’ın öyküsü ve biz sayfaları çevirdikçe artan bir gerilimle karakterimizin sonunu merak ediyoruz. Özkan arada kalmış biri. Babasıyla kendisi arasında kalmış, fabrikayla hayalleri arasında kalmış, hayatla ölüm arasında, uykusu ile uyanıklığı arasında kalmış. Ve bu uykusuzluk, öyküde onun sonunu getiren şey oluyor. Öykünün başkişisi Özkan’da, Dostoyevski’nin Raskolnikov’unu hatırlatan ayrıntılar var. Karakterimiz de ruhsal bir açmazın içerisinde ve bu açmaz onun uykularını da uyanıklığını da bulanıklaştırıyor. Bu belirsiz ve arada kalmışlık hali okuru, gerilimi iliklerinde hissetmeye davet ediyor. Sözün kısası, Mahir Ünsal Eriş, bu öyküde karakterle özdeşim kurabilmemizi ustaca sağlamış diyebiliriz.

“Dedemin Turnaları”

“Aradan geçen bunca yıldan sonra o (Turna) yaşlanırken dedem gençleşmiş ve

aralarındaki yaş farkı böylece kapanmış gibiydi. Sevgi ve vefa duygusunun uzak diyarlara sonsuzca uçabilmekten bile kıymetli olduğunu, tüm dünyanın etrafında dört dönebilecekken burada bu ihtiyara yarenlik etmenin nasıl da göçücü bir kuşun kalbini çalabileceğini göstermişti bize Turna.”

Kendisi, kitapta en etkileyici bulduğum öykü oldu. Öykünün merkezinde üç kişi var: dede, torun ve turna. Evet, ana karakterlerden biri turna ve öyküyü özel kılan temel sebep de turnanın öyküdeki/hayattaki duruşu. Öykümüz, bir sahil kasabasında geçiyor. Bu bağlamda diğer öykülerde olduğu gibi “Dedemin Turnası”nda da yazarın çocukluğunu geçirdiği Bandırma’yı düşünmeden edemiyoruz. Öyküde anlatılanların sarıyaza ve depreme denk gelmesi, kitaptaki diğer öykülerle onu aynı evrene dahil etmemizi sağlıyor. Kitabın bu yapısı sayesinde biz, yazarın muhayyilesinde tuğla tuğla ördüğü bir şehre/ kasabaya buyur edilmiş oluyoruz. Bu kitapta yer alan her bir karakter, sanki bir anlığına da olsa bir yerlerde rastlaşmıştır demekten kendimizi alamıyoruz.

Ketum denilebilecek bir dede ile artık yetişkinliğini yaşayan bir torunun yer yer gerilen ilişkisi ile bu yaşlı adamın bir turnayla kurduğu derin bağlılık, öykünün merkezinde yer alıyor. Mahir Ünsal Eriş, torun ve dede üzerinden para, hayat, ölüm gibi kavramlara dair iki farklı bakış sunuyor. Öykü bu

ilişkiler ağının yanında, rant elde etmek için insanların ne kadar duygusuz davranabileceğini gözler önüne seriyor. Yazar bize, hayatın saf kötülerle dolu olduğunu bir kez daha gösteriyor, biz ne kadar kıyısında köşesinde kalmaya çalışsak da kötülük insana bazen çok sinsice yaklaşıyor. Farkına varmadan çoktan bir kötülüğe bulaşmış veya çanak tutmuş oluyor insanoğlu. Öykü bu konular üzerinde de okuru derin okumalara davet ediyor. Kitap bitiyor bitmesine de Turna, hep gönlümüzün bir köşesinde kalıyor. Onun hâlâ ara ara gelip o dedenin evinin üstünde uçtuğunu hayal etmek istiyor insan, bir iyiliğe tutunmak ister gibi ...

Sonsöz

*“ne güzel yangındı o yangın
herkes yeniden yaşadı ve unuttu
yaktığımız mutluluğu unutma”*

Melih Cevdet Anday’ın bu dizele-riyle açılan kitap, şairin de dediği gibi içimizde bir yangın çıkartıyor. Mahir Ünsal Eriş, daha kitabın başından uyarıyor bizi, “bazı yangınlar güzeldir ey okur, hazırlan, bu öykülerden sonra sen de benim yangınımıza dahil oluyorsun” diyor ince ince. Kitaptaki öyküler, hatırlamak ve unutmak arasında gidip gelen bir sarkaç misali, bizi sürekli sarıyaz ve depreme götürüyor.

Kitap hakkında olumsuz manada

söyleyebileceğim tek şey ise Mahir Ünsal Eriş’in bir söyleşisindeki cümlelerden sonra kafamda belirdi. Yazar, *Sarıyaz*’dan sonra başka öykü kitabı çıkarmayı düşünmediğini söylemiş. Bunun nedeni, bu öykü kitabındaki öykülerde de gizliden gizliye kendini hissettiren bir nostalji tutkusu olabilir mi diye düşünüyor insan? Çünkü yazarın kitapta bize kurduğu evren, tüm öykülerin aynı kasabada geçmesi ve bazı öykülerdeki kişilerin birbirini tanıyor oluşu bizi ister istemez Eriş’in çocukluğunun geçtiği Bandırma’ya götürüyor. Kendisinin de “Çocukluk, memlekettir,” sözünü düşünürsek, bu geçmişe takılıp kalma korkusu yazarı öykü türünden başka türlere yönelten ana etmen olabilir. Yine de zevkle okuduğumuz bu metinler için, Turna’yla, Şengül’le, Özlem ve Fazıl’la bizi tanıştırdığı, bizi kendi yangınına dahil ettiği için yazara teşekkürler.

KAYNAKÇA

Yekta Kopan’la Yazar Söyleşileri – Mahir Ünsal Eriş

Zeytin Dalı: Mahir Ünsal Eriş ile “Sarıyaz”

Mahir Ünsal Eriş’in “Sarıyaz” adlı öykü kitabı üzerine

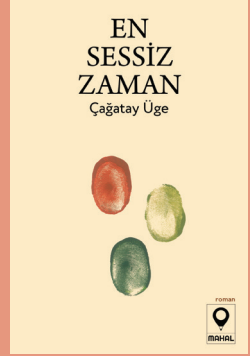
https://tr.wikipedia.org/wiki/Mahir_%C3%9Cnsal_Eri%C5%9F

Deneme

Öykü

Roman

MAHAL EDEBİYAT YAYINLARI

Bangır Bangır Ferdi Çalışıyor Evde...**Unutulmaz Bir İlk Kitap**

Ayşenur Kıvanç Üstüntaş

Bangır Bangır Ferdi Çalışıyor Evde...'yi ilk okuyuşumun üzerinden iki yıl geçti. İncelemesini yazmak için kitabı tekrar elime aldığımda, on dört öykünün her birinin ilk cümlesini okuduktan sonra bütün olaylar inci gibi dizildi hafızamda. Okuduğum her kitabı böyle hatırlayamadığımı bildiğimden, bu eksiksiz hatırlayışın sebebini biraz ölçüp biçtim kendimce. Aklıma gelen ilk sebep ölüm gibi, bir yerlerde her gün birilerinin başına gelen fakat öldükçe sıradanlaşmayıp daha da sarsıcı olan bir konunun sıkça işleniyor oluşu geldi. "Çok Sıkılır Arkadaşı Ölen Çocuklar" adlı ilk öyküde arkadaşının ölümüyle, birden bire ortadan yok olma halini anlamlandırmaya çalışan bir çocuktan bahsediliyor. Yere göğe sinen Marlboro kokusu, dokunulan her şeyde hissedilen o ucuzluk ve plastiklik hissi, alt sokakta işletilen kerhane, bir eve toplaşıp şeker ve limondan ağda yapan beyaz tenli tombul teyzeler, ağdaya eşlik eden bangır bangır Ferdi şarkıları 90'lı yılların mahalle panoramasını çizerken iki küçük çocuğun o yıllardaki arkadaşılığının neye benzediğini de hatırlatıyor okura. Arkadaşı onu bırakıp gitti diye biraz buruk biraz kızgın olan bu çocuğun hikayesi benim içimi en çok çizen öykülerden biri.

"Kimi Sevse Gülderen" yine ölüm üzerine fakat bu kez birinin ölümünün, diğerlerinin hayatlarında nelere yol açabileceği ile ilgili iç burkan bir öykü. Tır şoförü olan babası yoldan gelsin de Gülderen'e hediyeler getirsin; getirmişken başını okşasın, gözüne baksın, onu sevsin diye beklerken birden cenazesi gelir eve. O günden sonra da başka erkekler onu sevsin diye bekler Gülderen. Hayatı beklemekle geçer ama bilmez ki sevmeyi bekleyenin çilesi dolmaz. Lisedeki flörtü, mahalle berberinin çırağı, kendisinden bilmem kaç yaş büyük evli patronu, işleri bitince öylece bırakırlar Gülderen'i, oynamaktan sıkıldıkları bir oyuncak gibi.

Sevilmeyi beklemek gökyüzüne merdiven dayayıp bir gün ulaşmayı ummak gibidir ama insan sevilmeince umuyor işte Gülderen gibi.

Öykülerin her birinin böyle akılda kalıcı olmasının bir diğer sebebini de hayatın çok içinden ve gerçekçi oluşlarına bağlıyorum. Dokunaklı her hikayede biraz mizah görmek sanırım hikayeleri gerçek hayata biraz daha yaklaştırıyor. Ayrıldığı kız arkadaşıyla tekrar bir buluşma ayarlayan ve barışma ümidi taşıyan gencin birden midesinin yumruk yemiş gibi kasılmasını, bağırsaklarının el ele tutuşup halaya durmasını ve gözünü alamadığı o bembeyaz gerdana kusmasını da sevdaya dahil edebiliriz sanırım. Aşk acısı çeken insanlar da hastalanabilir ve biz genellikle bir ayrılık veya barışma konuşmasında kusmaya, bayılmaya değil de ağlamaya ve romantik cümleler okumaya aşınayızdır.

“Hayatta en çok sevdiğim kadının bembeyaz elbisesiyle bembeyaz gerdana, Rönesans resimlerindeki iblisler gibi kusuyordum ama kendime engel olmak bir yana kıpırdıyamıyordum bile.”

Yazarın yalın fakat vurucu üslubu her öykünün ince ince işlendiğini, olabildiğince sadeleştirilip kaliteli bir öz haline getirildiğini hissettiriyor. “Her Kanser Erken Ölümdür” öyküsünde, kocasının kendisini aldattığını öğrenen kadın, boşanmadan önce her türlü

maddi zararı verebilmek adına önce özel bir hastanede check up yaptırıp sonra en lüzumsuzundan bir alışverişe çıkmayı planlar fakat hepimizin malumu, hayatın her zaman bizimkinden daha geçerli bir planı vardır. Öylesine yaptırdığı tetkiklerde memesinde kötü huylu bir tümör olduğunu öğrenen kadının, doktor kendisine kötü haberi verirken içinden geçirdiği monoloğa şahit oluruz. Bu birkaç sayfalık monologda üzüntüsünü gözyaşı ve kederle değil; doktorun dış görünüşüne, hitabına, yaklaşımına, kaçan çorabına, çok beğendiği memesini vermek istemeyişine öfke olarak okuruz. Masanın üzerindeki eşantiyon kalemleri istese doktor- dan mesela, aman ne gerek var acımış da vermiş gibi olmasın diye vazgeçer. Kaçan çorabı en azından siyah değil diye teselli bulur. Hastalığını ve ölümü önemsizleştirmeye çalışır ki bu tepki de en az bir insanın ağlaması kadar yürek burkar.

“Sahi, buradan çıkışta da derneğe gidecektim ölmeseydim. Her ölüm erken ölümdür, biliyorum doktor.”

Bahsettiğim yalınlık, bu kısa alıntıdan anlaşılabilir sanırım. İnsan birden ölüverirse aslında tamamlanacak ne çok işi var. Çocukları büyütme lazım mesela, beğenilen bir çanta için para biriktirmek, kırılan saçları azıcık kestirmek, daha büyük bir eve çıkmak, çok beğendiği çay takımını almak, akşama

yemek yapmak, arkadaşlarla buluşmaya gitmek, aıdatı yatırmak ... Mahir Ünsal, bunlar yerine, “*Sahi, buradan çıkışta da derneğe gidecektim ölmeseydim. Her ölüm erken ölümdür, biliyorum doktor,*” demiş ve bu yarım kalmışlığı kısacık bir cümleyle çok daha vurucu bir şekilde okura aktarmış.

“Mektup Yazacak Gün” 35 yaşında ve yalnız yaşayan bir adamın bu yaşa kadar eve hırsız girecek korkusuyla yaşamasını konu alıyor. Eski sevgilisine on iki sayfa mektup yazıp zarfa koyduğu gece eve hırsızın gireceği tutunca bir tomar para diye mektubu alıp gidiyor hırsız. Üstüne bir de sokakta zarfı açıp para olmadığını fark edip fırlatıp atınca elden ele dolaşan mektupla mahalledekilerin ağzına sakız oluyor genç adamın ümitsiz aşkı. İşin tek iyi yanı, bir eve üst üste iki gece hırsız girmeyeceğine güvenerek ilk kez huzurlu bir uykuya dalıyor adam. İnsanlar korkularını istemeden de olsa ısrarla çağırıyor olabilir mi?

“Hep Klinsman Yüzünden” isimli öyküde, yine çocuklukta yaşanan bir kayıp konu ediliyor. Söz gelimi bir yetişkinin başına bir şey geldiğinde nasıl tepki vereceği tahmin edilebilir. Mesela bir ölüm karşısında ağlayabilir veya daha dirayetli olmayı seçebilir. Aşağı yukarı öğrenilmiş ve beklenen tepkilerdir bunlar. Fakat bir çocuğun yaşadığı bir acı veya kayıp sonrası verdiği tepki çok daha spesifik ve katıksız-

dır. Bu anlamda bir çocuğun gözünden bakabilmek, belki de çocukluğundaki bir acıyı zihne çağırabilmek zordur gibi geliyor bana. Yazar her öyküsünde bu işin üstesinden alınımın akıyla çıkıyor.

“Evlenmeyi Boşanmaktan Daha Çok Seviyorum” diye bir öykü var ki boşanmayı bu kadar olaysız ve düz anlatan az hikaye vardır diye düşündürüyor. Bu düzlüğün insanın içini örseleyen bir yanı var. Belki de kavgalı gürültülü ayrılıklarda yaşanan çekişmeden insanın üzölmeye vakit bulmamasıyla ilgisi olabilir, bilemiyorum. “Anlaşmamışlar, ayrılmışlar,” cümlesinde basitçe söylenen iki sözcüğün, iki insan için uzun yıllara tekabül ettiğini ve bir gün bir yerden çıkıp ilk kez aynı değil de ayrı yönlere giderken yuvadan düşmüş sersem bir kuş gibi yalpaladıklarını okuyacağınız etkileyici bir öykü.

Beni en çok sarsan “Kadınlar Hep olmadık Zamanlarda” isimli öykü oldu. Çocukluğunda çok sevdiği babaannesini, ilk gençliğinde babasını, asker-deyken annesini kaybeden; ölümüne sevdiği kadından ayrılan bir adamın acıklı hikayesini okurken birden bire o adamın, küçücük kızı için yoğun bakım kapısında beklediğini fark ediyorsunuz. Altını en çok çizdiğim, kalbimi de en çok çizen öykü bu oldu, anne oluşunun bunda payı var mıydı bilemiyorum ama insanı alıp duvara çarpan cinsten bir sondu.

“Hayat boşluk kaldırmıyordu çünkü, boş bıraktığın yeri gelip kendi dolduruyordu.”

“Çok kısa sürdü beni kendine çekmesi, aradı, buldu, göründü. Gözüne görüldüğünün aklından çıkmayacak kadar güzel bir tadı olduğunu biliyordu çünkü.”

“Çok sevdim onu ben, içim yırtılırcasına sevdim.”

“Kimseye ait olamamış insanlardık çünkü biz. En yakınlarımı nemli çukurlara ya da çok uzaklara erken saklamış, sevgisizlikten ve sürekli birilerinin gitmesinden korkup kimseyi sevmeyişimizle perişan olmuş zavallılardık.”

Bizim memlekette, devlet dairelerinde derdini anlatamamak, anlatabildiğinde

de artık çok geç olması alışılmadık şey değildir. “Vakitlice Gelmeyen Çiğ” bu durumun insanın başına neler açabileceğini okuduğumuz çarpıcı bir öykü. Son olarak iç içe geçmiş üç kurgunun en sonda bir araya toplandığı “Biraz Uzunca Bir Diyet Hikâyesi” isimli farklı bir tür öyküyle sonlanıyor kitap.

Mahir Ünsal Eriş, ilk kitabı olmasına rağmen büyük küçük her yaşta insanın içine başka bir gözle alışıldık olandan farklı bir yerden bakarak ustalıklı yazmış öykülerini. Bu “bakabilme” yetisi de yazmak konusundaki yetkinliğini ispatlamış *Bangır Bangır Ferdi Çalıyor Evde...* ile.

***Olduğu Kadar Güzeldik* Adlı Öykü Kitabına Bir Bakış**

Yaren Saygılı

İlginçtir ki öykü kitabının başlığı, Yıldız Tilbe'nin attığı tweet ile ortaya çıkmıştır. Yıldız Tilbe, "*Olduğu kadar güzeldik,*" diye tweet atmış ve Mahir Ünsal da bunu beğenerek öykü kitabının adı yapmıştır. Genel olarak öykülerinin içerisinde büyük harf özel adlarda (yer isimlerinde ve kişi adlarında) kullanılmıştır. Fakat öykü başlığında büyük harf kullanılmamıştır. Öykülerin dili oldukça samimidir. Yaratılan kahramanlar gerçek hayattan iyi gözlemlerle seçilmiş kimselerdir. Kahramanlar, ruhsal hallerini kendi ağızlarından anlatırlarken dostlarıyla dertleşir edasındadırlar.

Mahir Ünsal Eriş ile yapılan röportajlardan yola çıkarak *Olduğu Kadar Güzeldik* adlı öykü kitabında kendi arkadaş çevresi, akrabaları, siyasi-politik düşünceleri ve gözlemleri sıklıkla yer almıştır. Kimi öykülerinde kişiler gerçek olaylar kurgu, kimi öykülerinde ise kişiler kurgu olaylar gerçek sarmalı yer almıştır.

Olayların tamamı birinci tekil kişi ağzından anlatılmıştır. Olaylar anlatılırken iç içe geçmiş teknikler karşımıza çıkar. Geriye dönüşler, monologlar...

Öykülerde yer alan mekânlar Eriş'in kendi memleketinden ve civarından yansımalarıdır. O bu durumu şöyle açıklamıştır: "Bu içimdeki Bandırma'yı, Erdek'i, Biga'yı, Çanakkale'yi, Gönen'i, Tatlısu'yu, içimdeki halleriyle yaşatmanın yollarından biri benim için."

Dilinin samimi olması kurmaca kişilerinin herkesin hayatında bir dönem olmasından gelmektedir. Verdiği bir röportajda kendi edebi dili olarak da şu ifadeyi kullanmıştır: "Ufak ayrıntılarla bezeli yalın bir anlatım. Bu benim kendi adıma çok özen gösterdiğim bir şey, bu yalınlık yani. Okuyanlar da hak vereceklerdir, çok yalın insanların çok yalın hikâyelerini anlatmaya çalışıyorum ben. Ve bunu daha süslü, daha edebi anlatmanın yolunu bilmiyorum."

“Sen O Zaman Parasız Yatılıydın”

İlk öyküde (Sen O Zaman Parasız Yatılıydın'da) anlatılan olay, küçük muhitte ya da köyde yaşayan insanların alışkın olduğu kıvamdadır. Bu alışkanlık maalesef Türkiye'nin erkek ve kadın DNA'larına işlenmiş gibidir. Okuduğumuzda falanca yerdeki amca ya da bilmem kimin babasının aklınıza gelmesi olasıdır. Kimdir onlar?

Bir iş beceremeyen, elindeki parayı hiç eden bir damat, siyasetçilere kızan her akşam bir kadeh rakısı olan ataerkil düşünceli bir dede ve tartışmalarda arafta kalan anne ile anneanne...

Öykü girişinde zamanında anlatılmayan sıkıntıların, doğum haberiyle anlatılabilir hale geldiğini görürüz. *Sen o zaman parasız yatılıydın. Anlatmadık bunları sana. Annem istemedi. "Aklı bizde kalmamın, dersine çalışsın yavrurum, okusun da kurtarsın kendini," dedi. Sana haftada iki üç kez yazdığım mektuplara koyamadım bunları, diyebilemedim. Doğum haberini verdiğinden beri düşünüyordum ama, anlatayım istiyordum. Bugüne kısmetmiş.*

Kahraman anlatıcı, dedesi Şevket tarafından sevildiğini ve desteklendiğini (“yavrurumun yavruru” derdi bana; “karabiberim, badem şekerim” diye severdi) diğer aile bireyleri tarafından destek ve sevgi görmediğini söyler. Hatta diğer kardeşi okusun, kardeşi

üzülmesin diye ondan her şey saklanır. Çünkü ondan yana ailenin umudu vardır. Fakat aile, kahraman anlatıcıdan ümidi kesmiştir. Bu sebeple onu oğlan çocuğu olarak görmektedirler. *“Annemin de babamın da inancı tamdı sana, biliyorsun. Benden pek ümitleri yoktu. Oğlan çocuğu yerine sayıyorlardı beni. Okumaz bu, diyorlardı. İte kaka liseyi bitirir, sonra Susurluk'un içinden, olmadı Bandırma'dan, Karacabey'den bulur birini evlendiririz diye düşünürlerdi. Zaten dedeme kalsa, kız çocuğun okuması da neymiş. Kız evlat dediğin, memeleri dolunca oturur kocasının dizinin dibinde, ağzının içine bakar. Çocuğunu büyütür, salçasını, tarhanasını, turşusunu kurar biraz da örgü, dikiş geldi mi elinden, daha ne? Ah, canım dedem! Dedem ne çok severdi beni, ne çok. Babam da seni.”*

Ayrıca Şevket dedenin hayata ve kadına karşı olan düşünceleri de tam da beklediğimiz gibidir. Fakat bu alışıldık katı düşüncelere rağmen, torunuyla adeta bir arkadaş gibi vakit geçirir. *“Dedem, bir beni severdi, bir de çarpık bacaklı Skoda kamyonetini. Beni yanma atar, Biga'nın, Çanakkale'nin, Ezine'nin, Bayramiç'in, Çan'ın panayır-larına, yağlı güreşlerine, hayvan pazar-larına götürürdü. Küçücük canımla, arkadaşımı gibi yanında dolaştırırdı beni, kocaman insanmışım gibi konuşur, anlatırdı...”*

Kahraman anlatıcının babasının (Mustafa) kravatının dahi emanet oluşu, Mustafa'nın böyle fabrika işlerinde bezi olmadığını kanıtlar. Mustafa'daki neredeyse her şey gibi, Mesut hocadan aldığı kravatı da emanettir... *“Senesi geçince de muhasebecisi, maliyecisi, ustabaşısı çekiştirmeye başladılar emanet kravatından babamı.”*

Mustafa'nın kıyafetleri ile ruhu birbiri ile özdeşleşmiş gibidir. *“Mıymıntılığı, ellerinin kabalığı, haki yeşil emanet kravatı ve seni benden daha çok sevişi çileden çıkartırdı beni...”*

“Sakalları uzamıştı. Fabrikaya giderken giydiği gri takımın dirsekleri, dizleri parlamış, havalandırıp havalandırıp yeniden giyilen gömleğinin ensesi kayış gibi olmuştu. Gözleri nasıl çöküktü bir görsen...”

Yıkana yıkana kağıt olmuş, kirden pasaktan çürümüş mavi gömleğin sırtı kalıverdi elinde...

“Sırtında yağ rengi bir keten gömlek, birinden ödünç alındığı kabından okunan kahverengi pantolonla çıkageldi...”

Babasının bu düşkün haline kahraman anlatıcı bir dilenciye acır gibi acır ve onu sevmediğini üst üste dile getirir.

Babasının ortağı Nihat ile girdiği işten zararlı çıkmasının sonucunda eve icra gelir. Yalnız icra kelimesini kullanmak yerine yazar “devletin kiremit renkli kamyoneti” ifadesini kullanmıştır. Direkt olarak icra demek yerine

bu şekilde dolaylama yapmak bizce yerinde olmuştur.

Her samimi muhitte olduğu gibi burada da kişilerin takma adlarını görürüz. *Allahsız Ercan, Patkan İbrahim, Nalburum Sezgin, Sütçü Halis...*

Öykünün sonunda babasının içki içerek dedesinin evine gelişinde kendisini vurduğunu görürüz. İntihar ettiği zaman kahraman anlatıcı, zamanın ağırlaştığından ve yavaşladığından bahseder. Kötü olaylar yaşanırken gerçek hayatta da durum böyle değil midir? *“Zaman kendi içinde büyük büyük odalara bölünmüştü sanki.”*

“Zaman daha da büyük odalara bölündü sanki, ağırlaştı ağırlaştı ve duruverdi.”

Doğum haberiyle mektupla anlatılan aile dramı, öykünün sonunda yine doğumla ilgili konuşarak sonlandırılmıştır. *“Ben gelene kadar, ona teyzesini anlatmayı unutma olur mu? Geldiğimde beni tanımazsa bozulurum bak! Selamlar herkese, öpüyorum çok.”*

“Benim Adım Feridun”

“Benim Adım Feridun” öyküsü, ayrılığın çok sıradan fakat bir o kadar da iç buran şekli ile anlatılmış halidir. Giriş, aşk acısının tasviri ile başlamıştır. *“Yaşa, işe, güce, itibara en ufak hürmeti olmayan bu acıya aşk acısı diyorlar. Kim olursan ol, seni saklandığın yerde er ya*

da geç buluyor, gelip göğüs kafesini ateşle sıvazlıyor ve seni içeride kapkara kurum tutuyorsun. Ağzını açsan, alevler püskürüverecekmişsin gibi, ciğerlerine damla damla kurşun eritiyorlarmış gibi. Kolay kolay geçmiyor, geçtiğinde de sen geçmiş olduğunu bile fark etmiyorsun... ”

Devamında bu aşk acısına bir nebze olsun son vermek adına ufak bir geziye çıkar bizim sözde Feridun. Bu gezisinde (Erdek'te) bir düğüne katılır ve düğünde ne hikmetse onu Almanya'dan gelen akrabası sanırlar. Sözde Feridun, bu durumu bozuntuya vermeden düğündekiler kendi akrabasıymış gibi muhabbet eder, yer içer ve hatta güler. Öz akrabaları olmamasına rağmen onu çok mutlu ederler. Fakat Feridun, bu durumun ilerleyen süreçte sıkıntı yaratacağını -yalanının bir şekilde ortaya çıkacağını- ve ortaya çıktığında da iyi ihtimalle karakolluk, kötü ihtimalle de hastanelik olacağını düşünür. Bu sebep ile hem sigara alma hem de yürüyüş yapma bahanesi ile düğünden sonra alkol almaya devam etmek için gittikleri evden çıkar.

Çıktıktan sonra bir araba bulur ve araba sahibine de kendini Feridun diye tanıtip evinin yolunu tutar. “Benim Adım Feridun” öyküsü, ayrı bir kitap olarak basılmış ve filmi de çekilmiştir.

Aslında bu öyküde, her ayrılık acısı çeken insanın yapmak istediği bir durum ile karşılaşırız. Hiç tanınmadı-

ğımız bir yere gidip önemsiz sohbetler yapmak ve kafa dağıtmak eylemi. Bu noktada her ne kadar kahraman çevresindekilere yalan söylemiş olsa da, maalesef ona kızamyoruz.

İnsan aşk acısı çekerken yaptığı her şey mübahtır, öyle değil mi?

“İşe Çıkılacak Gün”

“İşe Çıkılacak Gün” adlı öyküde kahramanımız bir üniversiteli. Fakat bildiğimiz üniversitelilerden biraz farklı. “Aslında üniversiteliyim ben. Bakma, mezun da olacaktım da, kismet değilmiş işte. Kaydını yaptırıp, bir ay derse ya gittim ya gitmedim ki peder beyi kaybediverince, işler karıştı. Annem “dön” dedi. Ben “olmaz” dedim. “Paramı var oğlum?” dedi. “Neyle okutayım seni Ankaralarda.” “Ben,” dedim, “hem çalışının hem okurum.” Nah çalışırsın, nah okursun. Kolay mı o işler.” Babasını kaybettiğinden dolayı eğitim hayatında hem çalışmak hem de okumak zorunda kalan bu gencin hikâyesinde, yaptığı işler yüzünden ne para kazanabilmiş ne de okuyabilmiştir. “Uğraştım da. Önce su arıtma cihazı sattım, bir ağacın çilekeş gövdesine zımbalanmış ilanın peşine düşüp. Giyindim, tarandım, görüşmeye gittim. Mini etekli kızlar açtı kapıları, takım elbiseli adamlar görüştüler benimle.” İlk olarak su arıtma cihazını satma işine girişen gencimiz maalesef hayal ettiği

gibi bir iş hayatına giriş yapamamıştır. Türkiye’de hele ki kasabalarda, yabancı insana olan güven yok denecek kadar az olduğundan bizim “arıtma cihazı satan gence” karşı ev sahipleri, pek nazik davranmamışlardır. Ayrıca iş görüşmesinde gördüğü mini etekli kızlar ile karşılaştığı ev sahiplerinin de yakından uzaktan ilgisi yoktur. Yani bu iş kahramanımız için tam bir hayal kırıklığı olmuştur. *“Ama kapıları mini etekli kızlar, takım elbiseli adamlar açmıyorlardı. Postacı ve yöneticiden başka kimsenin uğramadığı yaşlılar da yalnızlar, annesi evde yok, komşuya kadar geçmiş, lazımsa çağırarak çocuklar, ocakta yemeği olanlar, müsait olmayanlar, pazarlamacıdan ikrah edenler, “Siktirtme suyunu da cihazını da,” diyenler, oturmuş bizleri bekliyorlardı televizyonları karşısında...”*

Bir buçuk ay sonunda bir tane arıtma cihazı satabilen kahraman, bu işi bırakmış fakat umudunu yitirmemiştir. Hem babasını kaybeden hem işini kaybeden ve bunların yanında okumaya hevesli olan biri için yaşama isteği oldukça fazladır. İmrenmedik değil. *“Bir buçuk ay yaptım, dolaşmaktan tabanlarım şişiyordu bütün gün. Onca zaman boyunca ancak bir tane satabildim. Üstelik onu da ilk hafta satmış olmasaydım belki de bir buçuk ay bile dayanmazdım. Umut çok garip bir şey, insanı olduğundan daha aptal etmeye yetiyor.”*

Devamında Bandırmalı biriyle tanı-

şır, onunla birlikte korsan kitap satma işine girer. Fakat bu iş de fazla sürmez. Bir gün tezgâhın başındayken eşkiyalar dadanır; hem kahramanımızı hem de tezgahı darmaduman ederler.

Bu işten de zararlı çıktıktan sonra Turgay ile tanışır. Turgay, bizimkini yedirir içirir. Başlarda biz de anlam veremeyiz bu adam neden bu kadar iyi diye. Sonuç olarak bizde düşene bir tekme daha vurmak âdettendir. *“Turgay’la da o vakitler tanışmıştım. Küçücük tezgahında “Avrupa’dan, gümrükten, Milano’dan, Paris’ten ...” diye bağırarak sattığı kolpa parfümlerle yanımızda iş tutan bir çocuktü Turgay...”*

Turgay, hırsızdı. Fakat hırsızlığını o kadar güzel tarif etmiştir ki bizimki ikna olmuştur. *“Büyük büyük götürenler beyefendiymiş de, Turgay’ın yaptığına mı hırsızlık denirmiş? Bankaların içini boşaltanlar, bir kere milletvekili olup ölene kadar mebus maaşı alanlar, atadan babadan kalanla da hiç çalışmadan sefahat içinde yaşayanlar hırsız değilmiş de Turgay’ın çaldığı iki televizyon, iki bilgisayar mı hırsızlıkmış?”* Burada Mahir Ünsal’ın kişisel hayatında da kafa yordığı birtakım meselelerin sinyallerini görürüz.

Üç aya yakın bizimki, Turgay’ın erketedeki yandaşı olur. Fakat içten içe de hırsızlık yaptıkları evlerdeki insanlara üzülür. Bir süre geçtikten sonra kendisine güven gelir ve artık erketede bekle-

yen değil evlere Turgay gibi giren olmak ister. Buradaki istek bizce kendini işe yarar, bir şeyler yapabiliyor olduğunu görme istediğidir. Sonuç olarak bir sürü işe giren ama hepsinden hüsran ile ayrılan birinin hayatı olduğundan aktif rol oynama isteği normaldir.

Turgay, kahramanımıza basit, kolayca girebileceği bir ev ayarlar. Bizimki korka korka da olsa eve girer. Fakat dur şuraya da bakayım, dur buraya da bakayım derken çok vakit kaybeder. Bir hışım çıktığında evden Turgay piyasada yoktur. İçten içe ona çok kızar. Onu yalnız bıraktığını düşünürken sokakta köpek saldırısına uğrar. Gözlerini öğle vakti bir hastanede açar. Bir de bakar ki yapayalnızdır...

Okuma isteği, mekân değiştirme isteği, çalışarak bir şeylerin üstesinden gelebilecek olmanın umudu ile karşımıza çıkan kahraman anlatıcı, işin sonunda yine tek başına ve beş parasız kalmıştır. Bu öyküde de yine günlük hayatın sıkıntılarına dair birçok atıf görürüz.

“Kanatlarımız Olsa Be Metin”

“Kanatlarımız Olsa Be Metin” adlı öykü, diğer hikâyelerden muhtelif olarak sağ üst köşesinde bir söz ile başlar. “Bir güzel ahabtın, anlatılmasa olmaz.”

Bu öykünün niçin diğerlerinden farklı olduğunu, okuyup bitirdiğinizde

anlayabiliyorsunuz. Öykü tüylerimizi diken diken eden cinsten.

Kahraman anlatıcımız Metin, bankaya gittiği esnada yedi sene öncesinden bir anısını hatırlar. Lise yıllarında kendisinin idolü olan, kolalı gömleklî, komünist Haydar’ı. Nam-ı diğer Mavi Haydar’ı. “*Mavi Haydar’ı; bütün gün aklımın içinde gezdirdim durdum, postaneden bankaya, vergi dairesinden yine bankaya, eve. Hissediyor insan demek ki.*”

Mavi Haydar’a bir şey olduğunda ilk Metin’i ararlar. Metin ona sahip çıkar. Sahip çıkar diyoruz çünkü Mavi Haydar’ın yakınları delirdiğini düşünürler. Öykünün başında Mavi Haydar’ın neden delirdiğine dair bilgi verilmiştir. Bu da okuyucular için bir merak unsuru oluşturmuştur. Takma adının nereden geldiğine dair bilgi de sanıyoruz ki sebeple sonrasında verilmiştir. “*Tam delirdiği zamanlardı. Gecenin bir yarısı aramışlardı karakoldan. “Hastaneye gel,” demişlerdi, “Vurduk biz bunu.” Koşa koşa gitmişim*”.

Sonrasında Mavi Haydar’ın şu anki hali ile geçmişteki hali kıyaslanmıştır. Bu kıyaslama ile birlikte Mavi Haydar’la ilgili detaylı bilgilere ulaşırsınız. “*Hâlbuki lisedeyken biz, öyle miydi? O üniversitedeydi hani. Daha ikinci sınıfta evlenmişti de, kendi gibi gencecik, çağlacık karısı ve kolalı, yakası düğmelenmiş gömleğiyle otururdu Filistin Recep’in dernek binası gibi kokan sigaralı kafeteryasında,*

mahalli bir tanrı gibi. Lisenin solcu sivilcelilerini etrafına toplayıp, anlatırdı da anlatırdı. Nasıl aç, nasıl meraklı dinlerdik onu, o kolalı, kaşları çatık kelimelerini, şiirli şiirli. "Haydar dediğin kara olur, boz olur; sapsarı bu adam," demiştim alt sınıflardan bir Maocu arkadaşına, "Bir de üstüne mavi diyorlar..."

Takma adının nereden geldiğine dair bilgiye de hemen eski hayatının tasvirinden sonra ulaşıyoruz. "O zaman öğrendimdi, bir şiir kitabı varmış da, onun kapağı maviymiş, süt mavi, onun hatrına Mavi Haydar kalmış adı. Mavi Haydar aşağı Mavi Haydar yukarı; öyle alışmıştık biz de..."

Yazarımız, Mahir Ünsal'ın öykülerinde gördüğümüz atıf usulü burada da karşımıza çıkar. Bir solcunun nasıl görüldüğüne dair betimleme ve Ankara'da okuyanların iyi solcu oldukları, İstanbul'dakilerin tabiri caizse gösterişçi olduklarından bahsedilir. Mavi Haydar tam bir Ankara solcusuydu. "Kaşlarını o kadar çatardı ki, bundan keyif alıp almadığı bile anlaşılmazdı. O kadar ciddi solcuydu. Konuşurken oynayabildiği, arasından sigara dumanı püskürtebildiği bir bıyığı, bir şiir kitabı bile vardı. Üstüne üstlük Ankara'da okuyordu da. Üniversiteyi Ankara'da okuyanlar iyi solcu olurlar, hapse girerler, kitap çıkarırlar, yöneticilikten yargılanırlar, vurulurlar, dağa giderlerdi. Ama İstanbul'a gidenlerse iki, bilemedin üçüncü senesinde bırakırlar,

lümpen olup saç uzatır, bira içmeye 56 başlarlar. Öyle geçti gitti onca yıl, onlar Ankara'dan geldiler gittiler, biz, liseyle cebelleştik durduk."

Devamında eşi ile birlikteyken diğer kadın ile görüşmeye devam ettiği, bu sebeple de okkalı bir dayak yediği anlatılır. İşte Mavi Haydar'a dedikodulara göre ne olduysa ondan sonra olur. Bu değişimin tasviri çok basit gözükmesine rağmen aslında oldukça iç burkandır. Karısı Haydar'ı istemez, annesi vefat eder ve son olarak da babası. Yaşayabileceği tüm kayıpları yaşayan Haydar, delirmesin de bizler mi delirelim diye söylenmeden edemiyor insan. "Olmuş da Haydar akıllanmayınca, kırıp bir kenara koymuşlar. "İşte o zaman diyorlar, o zaman kırılmış içinde ilk parça Haydar'ın." Kafasına kafasına vurmuşlar, aman dedirtmemişler, günlerce hastanede yatmış, kulağımıza hep geldi bunlar, kan kusmuş, sarı sarı köpürmüş diye anlattılar. Aklını bilmem de ömrüne ilk hasarı orda aldı galiba. Bir daha hiç düz gitmedi. Ya yokuş yukarı tırmandı, hayatta kalmaya, gömleğini kolalayıp meydanlara çıktığı zamanlardaki gibi olmaya çalıştı ya da aklı birden boşalır, yokuş aşağı yuvarlandı da yuvarlandı, en dibe kadar en sonunda. Sonra karısı istemedi, nesini istesin, koydu bunu bir kenara. Buna da çok içerledi dediler, aklını, havsalasını şaşırttı. Üstüne annesini kaybedince bir daha dikiş tutmadı adam.

Aklı az çok gitmişti ki bir de üstüne babası; hani, anlatsalar inanmazsın felaketin bu kadar üst üste gelenine...”

O devrim kokan adam gitmiş, yerine şarap içmekten, hayal kurmaktan gözleri kan çanağına dönen mahallelice deli ilan edilen Haydar gelmiştir. Hâlbuki Haydar delirmemişti. Hiçbir şey yokmuş; aslında olmamış gibi davranmıştı. *“Onca şeyini birdenbire yitirip el elde baş başta kaliverince kolay seçti, yokmuş gibi davranmaya başladı. Bütün bunlar aslında olmuyormuş da, biz, derdimiz neyse bunları topluca aklımızda kuruyormuşuz gibi, ne gerek varmış ki buna gibi, yuvarlayalım gitsin, nasıl olsa yok hiçbir gibi.”*

Yaşanan bir olaydan sonra her zamanki gibi Metin aranır, Metin gidip Mavi Haydar’ı alır ve evine götürür. Birlikte oturup alışıldık üzere şarap içerler. Metin’i, hayalinde kurduğu ona yardım edenleri aldığı silahlı örgüte dâhil eder bizim Haydar. Metin, başta “deli muhabbeti” sanır. Fakat Haydar, çekyatın altını açtığı anda envaiçeşit silahı gösterince Metin’in etekleri tutuşur. Sonrasında onu ikna eder ve çekyatı kapattırır. Burada aslında Haydar’ın, Metin’in sözünü dinlemesindeki sebep bizce, Metin’in kötü olaylarda Haydar’ın yanında olmasındandır. Devamında Haydar denize girmek istediğini söyler. Kendi ağırlığını denizde hissetmemenin verdiği duyguyu özlediğini...

Su, edebiyatta da gerçek hayatımızda da Freud’un dediği gibi, bizce de anne karnını hatırlatan, insanı rahatlatan bir unsurdur. Burada da Haydar, adeta suya girdiğinde fiziksel ağırlığını değil, manevi ağırlığını unutacaktır.

Sonrasında kuş olup uçmaktan bahseden kanat isteyen Haydar, Metin gittikten sonra kendini asfalta kuş misali bırakmıştır. Bu durum Metin tarafına ciddi bir etki yaratmıştır. *“Adına yaşamak dediği, yıllar süren bir intiharın sonuna gelmişti demek. Daha fazla uzamasına dayanamamıştı. Biz akli alındı sanıyorduk, o doğduğundan beri uyuduğu bir uykudan uyanıyormuş meğer. Gelemedim kendime, oturdum kaldım. Kendi elimle onu o balkon demirlerinden itmişim gibi bir kara çöreklenmiş içime. Haydar, Mavi Haydar; göğün mavisine karışmaya kalkışmıştı en sonunda, başarmıştı da. Yükselen salıncağı, bomboş dönmüştü.”*

İnsanlar iyi olduklarında yanlarında olanlar, kötü duruma düştükleri demde dedikodu yapmak yerine yanlarında olabilselerdi, belki de Mavi Haydar, ne kuş olmak ne de suya girmek isterdi.

“Malibu”

“Malibu” öyküsünün girişi epey telaşlı başlamıştır. Ablasının patronu Erol Bey, kahraman anlatıcının abla-

sını sürekli şehir dışı işlere gönderir. Bu durum ablasının canını çok sıkır fakat bundan daha önemlisi şudur: Kahraman anlatıcı, (Şener) ablasının normalden daha farklı yanına gel, dayanamıyorum artık dediğini fark eder. Bunun üzerine Şener ablasının yanına gider. Ablasının eşi Şener'in okul yıllarından yakın arkadaşlarından (Ümit) biridir. *"İyi çocuktu, akıllı çocuktu Ümit de, azıcık zayıf karakterliydi. Çabuk kanar, çabuk bağımlı olur, çabuk siner, çabuk parlar; zor bir adamdı bana kalsa. Ama sevmişler, bize ne. Geldiler istediler, düğün bayram, şu, bu ... Sekiz yıl geçmiş üstünden. Bugün bu haldeler. Ablam bir haftadır arayıp şikâyetleniyor. Kadın meselesi de değişmiş, öyle diyor."*

Bir de Fevzi diye arkadaşları vardır. Okul yıllarında Şener ve Fevzi birbirlerini çok kıskanmalarına rağmen iyi arkadaş olmuşlardır. Birbirlerinde kıskandıkları özelliklere bakarsak, kendilerinde olmayan ya da daha az olan özellikler olduğu ortaya çıkar. *"Babası ölünce annesi başka bir adama gitmiş diye anlatmışlardı, ben soramıyordum utanıp, Fevzi'yi de babaannesine bırakmışlar. İhtiyar kadının elinde itin, serserinin teki olmuştu. Her şeyi, kendi uydurduğumuz oyunları bile benden iyi yapardı. Daha iyi top oynardı, daha iyi kopya çekerdi, daha iyi taş sektirirdi, istediği kızın eteğini korkmadan kaldırebilirdi. Okulun önünden kiraladığımız*

kayıkla da yarıştığımızda ben mendireğin yansına kadar geldiğimde o çoktan geri dönüyor olurdu. Küfürde, kavgada, her türlü piçlikte de açık ara daha iyiydi benden. Kalın paltolarımızla girdiğimiz kırtasiyelerden ben sadece tek tük silgi, kalemtraş araklayabilirken o uçlu kalemleri kutusuyla aşırırdı. Fesatlığın, nasıl da haset ettiğin şeye mecbur olduğunu onunla hiç kopamayan arkadaşlığında bildim ben. Yaş betona yazılıp da kuruyunca silinmez olan yazılar gibi, kıskançlığın insanın içinde çocukken yerleştiğini onunla gördüm. Çok severdim Fevzi'yi. Yine de çok kıskanırdım onu, piçliğini, korkusuz ve almaz görünüşünü, ahlaksızlığını. O da beni sever ve kıskanırdı ama bilirdim; ailemin varlığını, her gün harçlık alışımlı ve derslerde ona kıyasla bir parmak daha iyi oluşumu."

Fevzi babaannesi ile büyümek zorunda kaldığı için kendini hayata dair kıvraklıklara çok daha iyi hazırlamıştır. Bizce anne ve babanın eksikliği bu şekilde örtmeye çalışmıştır.

Ablasının yanına giderken (Çanakkale'ye) arabasına bir adamı alır. Konuştukça anlar ki bu adam Malibu'dur. Yani Mehmet Ali Bulut. Öykünün devamında, Fevzi'nin çaldığı cüzdandaki parayı aralarında kırıştıkları anıyı anlatır. Sonrasında Fevzi, cüzdanı Şener'e atması için verir. Şener ha şuraya ha buraya atacağım derken eve kadar götürür. Ve apartman boşluğuna

atar. Oradan bir komşu alır, öğrenci ismini görünce okula götürür. Okulda da Malibu, Şener'i bir güzel döver. İşte Çanakkale yolunda yanında Malibu, Şener'in aklında bu anılar ile giderlerken Biga sapağına gelirler. Malibu inmek ister ve Şener'e niçin öyle kötü davrandığının açıklamasını yapar. Yıllar sonra Şener'e de bir hafifleme gelir. *"Emniyet kemerini çözdü, "Bak Şener evladım," dedi, "İnsanın da insaniyetin de mazisi hatayla doludur. Çok zor zamanlarımız oldu, hepimizin oldu, oluyor. Bu cenazesine gittiğim arkadaşım var ya. O, benim hanımla evlendi. Biz evliyken başlamışlar görüşmeye hem de. Sonra boşandık, evlendiler, falan filan. O vakitler böyle meseleler vardı başımda, çok insanın ahını aldım. Ama ne oldu, bak, öldü gitti adam. Kim gidiyor cenazesini kaldırmaya? Gene ben; ne olursa olsun arkadaş işte, çocukluğun beraber geçmiş. Affettim mi ben onu? Eh, ettik el mecbur. Olmaz çünkü olmuyor. Bak ömür hiçbir küslüğü sürdürecektir kadar uzun sürmüyor, yetişmiyor. Gel sen de affet, helal et hakkını." Tanımişti. Anlatırlardı hep, tanurlarmış öğretmenler, diye söylerlerdi. Gözlerinden tanurlarmış en çok, ama bir yerden, bir hareketinden, bir şeyinden çıkarırlarmış işte. Bunu yaptığı bir çocuğu elbet tanıyacaktı."*

Bazen hayatımızda kötü olaylar yaşarken bunların acısını çevremizden çıkarırız. Öfkemizin yönünü değiştiri-

riz. Kendi yükümüzü taşıyamayıp başkalarına daha da yük oluruz, umarım bundan böyle olmayalım.

"Dayımın Avrupa'ya Kaçırılışı"

"Dayımın Avrupa'ya Kaçırılışı" adlı öykü trajikomik bir anlatı olmuştur. Bu öyküde yurdum annesinin, vurdumduymaz ve yarım akıllı olan oğluna karşı olan paniği ve ortalığı velveleye verişi karşımızdadır.

Öykü girişi, telefonun haneye girişi ve telefona alışma süreci betimlenerek başlamıştır. *"Telefon yeniydi ve henüz onunla konuşurken nasıl davranacağımıza bir türlü karar verememiştik. Annem, ayağa kalkar, gerçekten biriyle konuşuyormuş gibi el hareketleri yaparak, başını sallayarak büyük ihtimam ve hürmet gösterirdi mesela."*

Devamında folklorik bir unsur gözüme çarpar. Her şeyin üzerine dantel ya da örtü örtme. *"En son tamam'ı da çektikten sonra ahizeyi yerine bıraktı, örtüyü üstüne güzelce yerleştirdi."*

Arayan, kahraman anlatıcının annesiydi. Telaşlı anneanne oğlunun yani kahraman anlatıcının dayısının kaçırıldığını söylemiştir. Bu sebeple kahraman anlatıcı annesiyle Biga'ya giderler.

Kahraman anlatıcı okuldan kurtulduğu için mutludur. Kafasında Biga'nın salçalı tostunu, motosikletle yapacağı

geziler vardır. Ruhsal açıdan kötü bir olayın içine gidiyor olmalarına rağmen çocuk her yerde çocuktur işte.

Biga'ya vardıklarında olan biteni iyice anlamak isterler. "Dayım aramış iki, iki buçuk saat evvel. Bir takırtılar, acayip sesler falan duyulmuş önce. Sonra, "Ben Avrupa'dayım, beni merak etmeyin!" demiş; tak, kapanmış telefon kapkara. Avrupa mı? Dayımın değil Avrupa'ya, denize girmeye Kemer'e, Karabiga'ya gitmişliği yoktur, yirmi dakikalık yola. Burada bir tezatlık söz konusudur. Yirmi dakikalık yola dahi gidemeyen biri nasıl olur da Avrupa'ya gider?"

Dayı Nedim'in kaçırıldı mı, başına bir şey mi geldi tedirginliği ile ev matem havasına bürünür. Kişilerin ruhsal durumlarıyla mekân böylelikle birbirini ile eşleştirilmiştir. Bu şekilde geçen bir-iki günün ardından Nedim'in büzüktaşı Murat kapıya gelir. "Anneannem Murat'ın gevşekliğinde bile umut arayacak kadar çaresizliğin hududuna dayandığından azıcık durulur gibi oldu. Anneannem dursun, bir an önce adam şu olayın aslını, dayımın Avrupa'ya ne niyetle kaçırıldığını, ona kimlerin niye zarar vermek istediğini anlatsın istiyorduk. Ömrümde ilk kez kara haber alıyordum, meraktan içim içimi yiyordu." Burada renk sembolizasyonu görürüz. Bu renk sembolizasyonu bizim milletin kültürü haline gelmiştir. "Kara haber."

"Ne Avrupası beya, Kilitbahir'e zeytin

toplamaya çağırıldılar yevmiyeyle. Dört gündür belimiz ayrıldı zeytin topla, küfe taşı, kamyonu mal sar... Bu akşam da paraları aldık, içe içe geldik.' Anneannem olduğu yerde, amatör tiyatrocü gibi nazik bir devrilişle bayıldı. Onu ayıltıncaya uğraşmadık bile. Önce onu içeri, salona taşıyıp yatırdık. Sonra üstü başı şarap ve kustumuk kokan dayımı sürükledik motordan, güçbela. Nerede olduğundan bile haberi yoktu dayımın. Arada derman bulursa, bir sır verecekmiş gibi inilti bir sesle dokuz sekizlik "Kaynana kaynana, cadı gibi kaynana," şarkısını söylemeye çalışıyor, sonra gene bayılıyordu." Nedim ne Avrupa'ya kaçmıştı ne de Avrupalılar tarafından kaçırılmıştı. Bu öyküde ağız özellikleri de dikkatimizi çekmiştir.

"Zehir Miktarda"

"Zehir Miktarda" adlı öykünün girişi kan donduran şekildedir. "Ben galiba birini öldürdüm. Söylerken dilim karıncalanıyor ama hem de bir çocuğu öldürdüm galiba. Neredeyse elime doğmuş, avucumun içinde büyümüş, pırıl pırıl güneş gibi sarı, aydınlık bir çocuğu. Kötü oldum ben. Kimseye bir kötülüğüm dokunmadan yaşamayı bunca yıl bilmişken kötü oldum, zalim oldum. Onu bile hakkıyla beceremedim." Ardından kahramanın ruhsal tasviri yapılmıştır. Kötülüğü bu tasvirle pekiştirilmiştir. "İçimin çeperi zift-

le sıvandı, nefesim karardı, ellerim yüzüm balçıklaştı sanki. Aklımdan çıkaramıyorum. İçim içimi yiyor, sırtımda hastalıklı bir ihtiyarı oradan oraya taşıyıp duruyorum sanki; ağırlığı hep kamburumda.”

Kahraman anlatıcının yaşlandığını, gençliğinin ilk yıllarından beri aynı işi yaptığını ve bu konuda artık her şeyi gördüğünü bedenlen ve ruhsal çökkünlük yaşadığını anlatır. Saadettin Bey onu, küçüklüğünde yanına alıp sigorta bile yaptırdığı için, ona karşı minnet duygusu hâkimdir. *“Rahmetli Saadettin Bey, ben şu kadarcıktım, aldı beni yanma; ana yok, baba yok. Çok büyük, çok kudretli adamdı, sigortamı da yaptı, yatırdı; gün gün işletti. Emeklimi de yaptı, yattığı yer cennet olsun. Emekli olduğumun senesi geçmişti, gene de bile ses etmedi çalışmama, “Elin ayağın tuttukça çalış,” dedi, “Evin değil mi senin burası? Hem, senden iyisini nerden bulurum bu devirde?” Çok büyüklüğü dokundu bana. Ta zamanın behrinde, gencecik, tazecik bir oğlanken sahip çıktı bana; severdi, beğenirdi beni. Kolladı etti.”*

Saadettin Bey varlıklı bir adamken, kahraman anlatıcısı (Fikret’i) evlerinden birinin başına koyar. Fikret evin işlerini görür, gelen giden paranın faturanın takibini yapar. Sonra da Saadettin Bey’e kalan parayı verir. Zaman geçer, Saadettin Bey Fikret’e çok güvenir. Ayda bir yanına uğrar, başka da bir şey yapmaz. Bu güveni elde etmek epey

zordur fakat gencecik yaşta Fikret’i yanına aldığı için bizce güven bu kadar sağlamdır. *“Yalan değil, evim orası benim. Yirmi dört yıl yattım kalktım orda. En baba duran kız bile dört yıl, beş yıl kalıp gitti, ben hep ordaydım.”* Sonra Saadettin Bey vefat eder. *“Rahmetlinin kara haberi geldi.”* Önceki öyküde olduğu gibi yine karşımıza “kara haber” sembolü çıkar.

Her işin başına oğlu geçer. Babası gibi saygı görsün ister. Fakat saygı emekle elde edilecek bir şeydir. Oğlan bunu unuttur. *“Defterleri sordu, faturalan sordu, aldığı verdiğini deftere yaz diye azarlar gibi oldu birkaç kez beni. Tamam, dedim ben de, ‘Oğlum Fikret, senin devrin kapandı artık burda, artık toparlanma vaktin geldi.”*

“Yirmi dört yılın Kız Fikret’ine yol yordam öğretecek oldu.” Burada yazarın ev işlerini kadınların daha iyi yapabildiği, evi çekip çevirme kabiliyetinin onlarda daha iyi olduğu düşüncesi ile “Kız Fikret” ifadesini kullandığını düşünüyoruz. Aksi takdirde ev işlerini yapmanın cinsiyeti yoktur. Bizim de merak ettiğimiz gibi evde çalışanların çocukları da Fikret’in neden kendine kız dediğine anlam verememişlerdir. Bu sebeple Fikret amcalarına kendisine neden kız dediğini sormuşlardır. Bunun üzerine Fikret’in verdiği yanıttan önce şu alıntıyı yapmak isteriz: *“Çocuklara hakikat nasıl da olduğu gibi*

görünüyor. Başka türlüymiş gibi davranıldığına şaşırıyorlar, ikna alamıyorlar kendi kendilerine. Büyüklerine sora sora köreltiyorlar hakikati gören gözlerini zamanla...” Ne kadar da yerinde bir söylemdi. Gerçekten de büyüdükçe gözlerimiz hakikati görmekten uzaklaşıyordu.

Şimdi Fikret amcamızın neden kız dediğine dönecek olursak Fikret, kendi ağzından şöyle açıklama yapar: *“Kibar beyefendilere, kız gibi, derler çocuğum, ondan.”* Görüyoruz ki kız düşüncesi aslında Fikret’e ait bir düşünce değildir. Tamamen toplumun ona dayattığı bir fikirdir. Ve o bunu o kadar içselleştirmiştir ki kendisini öyle kabul etmiştir.

Saadettin’in oğlu sınırı giderek aşmıştır. Önüne gelene azar kıyamet gider. Üstüne üstlük, Fikret’e de herkesin içinde bir tokat sallar. Fikret’in çok zoruna gider, bir an evvel Saadettin Bey yaşarken çıkmayı düşündüğü kiralık eve taşınmak ister. Bu zulme daha fazla dayanamaz.

Evi böcek basar, onlar için ilaç almaya gider. Eve geldiğinde aklına bir hinlik gelir, intikamını almak ister. Yeni beyine yemek hazırladıktan sonra dörtbeş damla zehirden katar. Yesin diye götürür fakat beyi evde yoktur. Arar, Fikret’i yanına çağırır. Fikret yanına gitmeden zehirli yemeği poşete koyar da atar. Hayvancıklar çöpte yiyiverme-

sin diye.

Akşam olup eve döndüğünde Asiye’nin oğlunun hastalandığını görür. Zavallı anne üzüntüden mahvolmuştur. Fikret çocuğun öldüğünü anlar ve kendini suçlar. Çocuğun neyden öldüğü belli değildir fakat Fikret, beyefendiyi zehirlemeyi düşündüğü için çocuğun ölümünden kendini sorumlu tutar.

Bu öyküde de bir anlık fevrilik ile hareket edilmeme noktasında ana düşünce şekillendirilmiştir. Kimsenin kraldan fazla kralcı olmasına hacet yoktur.

“Stoper”

Stoper adlı öykü, mukayese ile başlamıştır. Bu mukayese devrimcilik meselesi üzerindedir. *“Babamla aynı ülkenin farklı on yıllarında devrimcilik yaptık, ikimiz de beceremedik Onunki, çiçekleri ezen postallarla resmedilebilecek bir fenalıkla sona erdi, benimkiyse serbest piyasa şartlarına yenik düştü.”*

Babası, kahraman anlatıcıdan daha iyi futbol oynar. Bu duruma kahraman anlatıcı üzülür. Neticede anne ve babalarının yapabildiği şeyleri çocukları olarak yapmak zorundaydık değil mi? Yoksa ayıplanır, yerilirdik.

Babası sigortalı, maaşlı işini bırakarak Samsunspor ile anlaşır. Büyük umutlarla gittiği yerden annesinin vefatı sebebiyle geri dönünce, takıma

tekrardan döndüğünde yedeğinde yedeği olur. Bu durumda sözleşmesini fesheder ve eve döner. Eve döndükten sonraki hali insanın içini acıtır. “Konusmadı, görünmedi, gülmedi, ağlamadı, bağırmadı, çıkmadı; öylece durdu kaldı. Kendine pırıltılı bir kariyer, bizeyse şaşaalı bir istikbal edinme niyetiyle evini köyünü bırakışını, eldeki hazır işinden vazgeçip yollara düşüşünü hiç affetmediğimize inandı hep. Oysa biz ona değil, işlerin dümdüz gitmesine bir türlü rıza gösteremeyen o şeye, o şans mı, talih mi, felek mi her neyse ona öfkeliydik. Onu affedemedik hiç.” Böyledir değil mi, büyük bir istekle çıktığın yolda elinde koca bir sıfırla geri döndüğünde her şey iyice birbirine dolanır, batır ve çıkmaz.

“Devrimin ihtimalinin, ışıkları görünecek kadar yaklaştığı sanılan bir zamanda korkunç bir karanlığa boğulduğu gün, şahsi istikbalinin de çöktüğünü görünce, babam bambaşka bir adama dönüşmüş olmalıydı. Çünkü babam dünyanın bütün talihsizliklerini üstüne almayı sever. Devrimin olamayışını bile kendi başarısızlık tarihine yazılacak bir şey olarak görmesi hep bundan. Kendini, yazıhanede bilet kesmekle cezalandırılmış hissetmesi bundan. İlk büyük ve affedilmez başarısızlığı buydu ona göre çünkü. Bir devrim bile yapamamıştı. Oysa dudağının üstünde solcu bıyığı sayılmayacak kadar seyrek tüylerle, yıldızlı afişler, yumruklu pankartlar önünde çekilmiş fotoğraflarında

nasıl da neşeliydi. Bir kez olsun bizimle öyle, İspanyol paça yoldaşlarıyla güldüğü gibi güldüğünü görmedim”.

Her şeyin sorumlusunu kendisi ilan eden baba, ailesine de yanlış izlenim vermiştir. Ailesi onun suçluluk hissi sebebiyle sevilmediklerini düşünmüşlerdir.

Bir insanın kötü şeyler yaşadıkten sonraki hali çok güzel tasvir edilmiştir. “Evine girip, kapısını içeriden kapattığı andan itibaren insanın nasıl yabanileştiğini, başka insanlara değmeden yaşayan birinin nasıl kendinden başka konuşacak dostunun kalmadığını babamla gördüm.”

Ankara’ya üniversite okumaya giden, mayasında devrim olan kahraman anlatıcı, sessizlik ve buhranla dolu hayatını geride bırakır. “Evide bıraktığım o kasveti, o yıllardır hiç azalmayan sebpsiz üzünlüğü yeni hayatının coşkulu akışıyla değiştirdim. Yılgınlık, üzünlük, ezgin memleket halleri, ergenlik buhranları gibi geride kaldı bende. Bana oğlum diyen, giden oğullarının kızlarının yerini doldurmaya uğraştığımız, yeni annelerim, babalının oldu yoksul mahallelerinde.”

Devamında yaşamak tasvir edilmiştir. “Sanki önceden söylediği bir yalanı herkes öğrenmiş gibi utarıyor. Göz göze gelmemeye çalışarak uzaklaşıyor yanlarından, hayat da öyle geçip gitmiyor mu, biz güzel şeyler yapmaya çalışırken, tam da en güzel şeyler oluvercekmış gibiyken. Öyleyse yaşamak, hayata karşılık

hayallerden vazgeçtiğimiz bir kaybetme biçimidir.”

Sıradan telefon konuşmaları yapılıyor, aile evinde her şey aynı durgunlukta ilerliyorken bir gün kahraman anlatıcının babası oğlunu arar. Sesi çok neşelidir. Meğer zamanında yedek olduğu Samsunspor’un maçına çağırılmışlar, şeref konuğu olun demişler. Bu haberi alır almaz kahraman anlatıcı ve babası yollara dökülürler. Baba, üzerindeki o yaşarken var olan ölü toprağını bu haberle atmıştır.

Maç günü gelir, Samsun’a giderler. Bir araba gelip bizimkileri alır; götürür. Maçın ilk yarısı biterken teknik direk-

törün husumetli olduğu biri onu bıçaklar. Maç böylelikle iptal edilir. Tabii baba yıkılır. Dönüş yolu için kalkışırlar.

Hayatımızda hayallerimizin peşinden gitmek bizim için en büyük gaye olsa da, bazen bu yolculukta müdahale edemeyeceğimiz şeyler yaşanabilir. Bunlar bizim suçlu olduğumuzu göstermez, solmamız gerektiğini ise hiç göstermez.

Herkesin kendisiyle filizlenmesi dileğiyle ... bu kendi olamama hallerini ele alarak dönemin toplum panoramasını ustaca çizmiş ve eleştirmiştir.

MUALLİM
SABRİ
& Tanyeri'nden
Öyküler

METE
KARAGÖL

ÖYKÜ

klaros
yayıncılık

Mete Karagöl, merkeze insanı ve insanın sıkışmışlığını alarak taşrada olmak nasıl bir his bize bunu anlatıyor. Çelişkilerle örülü olan karakterlerin yaşamına bizi ortak ederken aynı zamanda kendimize dair de çelişkilerimize, korkularımıza, acabalarımıza ışık tutuyor. Özellikle Tanyeri'nden Öyküler serisinde bize parçalı bir yapı sunarken dış çerçevede sevginin, nefretin, cahillikle bilgeliğin kol kola gezdiği tablolar vaat ediyor.

***Dünya Bu Kadar* Kitap İncelemesi**

Esra Bitmez

Âh Muhsin Ünlü'nün, "*Burası dünya yahu, burası bu kadar işte,*" dizelerine atıfla açılışın yapıldığı *Dünya Bu Kadar* adlı romanda, gelişi ile gidişindeki tercih dışılığına, aşk denilen zehirli baldan kâsenin elimize uzatılışına, servetin bir varmış bir yokmuş haline, bir günün gecesinde toplu kıyım misali hayatların sönüşündeki anılık ve şaşkınlığa, *dünyaya her fırlatılanın* kendi yazgısının içinde örselenirken kim bilir –Allah bilir- kimle örülü yazgısının bilinmezliğine kadar kelimelerin tükenip tek nefes 'Dünya bu ve bu kadar işte,' dedirten bir kurgu sunuyor bize Mahir Ünsal Eriş.

Eser ilk etapta konusundan ziyade kurgusu ile bizi bir bocalatıyor. Alışla-gelmiş roman kalıplarına pek sokamıyorsunuz eseri. Bu konuda okurlarını ikiye bölen (bu bir öyküler zinciri mi yoksa roman mı?) yazar, eseri roman sınıfına koymayı tercih ediyor ki yazarın yoğun sayıdaki karakterin yaşamlarını kesiştir-mesi ve eserin sonunda çemberin başlangıç noktasına gelerek ördüğü kurgu ile eser romanlaşıyor.

"Her hayat birdenbire bambaşka yöne akmasını sağlayacak kırılma anları saklar."

Eser üç bölüm ve bir sondan oluşup her bölüm "*Bir ikinci kahvaltısı yapacak-lardı. Güneş gelmedi*" cümlesi ile başlıyor. Biz okurlar Güneş ile doğrudan muha-tap olacağımızı düşünürken o anda mekânı oluşturan kim varsa onun yaşamına kısa bir bakış atıp bahsi geçen kişinin o anda adı zikredilen bir yakınına geçiyor-ruz. Elden ele taşınan bir testi su gibi. Yazar bu geçişleri oldukça yetkin, sohbe-tin tatlı akışında yapar gibi yapıyor. Başlangıçta acaba unuttur muyum bu kadar karakteri diye kaygılanıp bir sayfa dolusu notlu bir liste yapsanız da bir yerde bırakıyor ve kendinizi akışın o tatlı haline teslim ediyorsunuz çünkü okuduğunuz kaleme güveniyorsunuz. Biliyorsunuz ki o sizi bir labirentin içinde gezdirip mese-lenin özünü kavratırken sizi oradan çıkaracaktır da.

Dünya denilen bir yanıla derin bir yanıla sığ bu gezegenin içinde hem bir damla halimizi hem biricik yanlarımızı gösteriyor bize. İnsan olmanın gereklerini, zaaflarını, hırslarını, mecburiyetlerini, acılarını seriyor önümüze yazar. Kore Savaşı'ndan Gölçük depremine, ekonomik darboğazlardan, dönemin siyasi yapısına kadar bir parça değiniyor yazar. Bunları yaparken insanlık hallerine ve ülkemizin birçok kültürel değerine de yer veriyor. Bizi diyar diyar Türkiye'm diyerek coğrafyanın türlü çeşit zenginliğinin içine atıyor. Bir an geliyor Şelhum asteğmen ve annesi ile Hatay'da Samandağ'da, Çevlik'te, Harbiye'de dolaşiyor; oruk, tuzlu yoğurt, biberli ekmekler, portakallarla o kültürü solurken an geliyor İmroz adasında iyot kokusu, deniz meltemi ile takıcı Nuri'nin gönül macerasına tanık oluyoruz. Bir anda yolumuzu İzmit'e düşmüş buluyor ve o gecenin acılığını derinden hissediyoruz. Derken insan hırsının sönmez arzusu ile kesişen hayatlar, elimizde mendil kadar bir define haritası ile Ankara'dan Niğde'ye bir maceraya sürükleniyoruz. Yazarın bu konuda da oldukça birikimli ve iyi bir gözlemci olduğunu söylemeliyim.

"Birini sevmek, onunla mutlu olmak neden bu kadar imkansız? Kendini dünyanın geri kalanından ayrı bir yere koyup birbirini seven iki insanın bir arada durabilmesi, neden bu iki insan dışındaki her şeye bağlı? Hayat ne güzel aşık olunca halbuki, her şey nasıl ıslı ıslı nasıl rengarek. İnsan değil sevmenin, dünyanın sonu gelmeyecek sanıyor sevince..."

Esere üslup noktasında bakacak olursak oldukça akıcı ve yalın bir üsluba sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra yazarın söz varlığındaki zenginliği olaylar içine ustalıkla yerleştirmesi, ne bir eksik ne bir fazla kelama yer bırakmayışı anlatımını doyurucu bir noktaya taşıyor. Hâkim bakış açısı ile okuduğumuz eserde karakterlerin yaşamlarına, iç âlemlerine tanık olduğumuz gibi onların bilmediği ama bize bir adım sonranın işaretlerinin verildiği hatta açıkça ifade edildiği bölümleri okurken merak eksikliğini duyumsamıyoruz. Aksine yazgılarının birbiri ile yakından uzaktan ilintili bu insanların kesişim noktalarını tahminler ile götürmeye çalışıyoruz. Öyküleri ile tanıdığım Mahir Ünsal Eriş'in öykülerindeki tadı, özellikle nostaljik detaylara yer verdiği imzasını romanında da görmek beni mutlu etti.

"Dünyada her güzel şey renkli balonlar gibi neşeyle oradan oraya salınırken hayatın dikenlerinden birine değip yok olmak zorunda mı?"

Bu esnada her bölümün başında yer alan ve ikinci kahvaltısına gelmeyen Güneş'e ne mi oldu? Son bölümde bu aydınlanmayla birlikte *bu kadarlık dünyada aşkın kişiyi bambaşka biri yaptığını, bir daha eskisi gibi olamayacağını* söyleyerek yazımı tamamlama yoluna gireyim. Eser Can Yayınlarından çıkmış olup 199 sayfadan oluşmaktadır.

Sarıyaz'da Bir Kendilik Arayışı: “Gül Özlem Gül”

Dilek Öztürk

Mahir Ünsal Eriş'in ilk baskısını 2019 yılında Can Yayınları'ndan yapan *Sarıyaz* isimli öykü kitabı birbiriyle ilintili sekiz öyküden oluşur. Bu sekiz öyküyü temelde birbirine bağlayan iki doğa olayıdır: Afrika'dan gelen sarı kum fırtınası ve deprem. Eserdeki her öykü, bu afetler etrafında cereyan eder. Fakat; Eriş, sekiz öyküyü sadece aynı doğal afetlerin meydana gelmesiyle birbirine bağlamakla kalmamış onları metnin yapı unsurunu oluşturan kişi, mekân ve zaman düzleminde de birbirine bağlamıştır. Tüm metinler bir devamlılık içindedir. Örneğin “Sarı” hikâyesinde başkişi olan kahraman, “Sevgi Çağının Sonu” isimli öyküde fon karaktere dönüşür. Kitabın dördüncü öyküsü olan “Gül Özlem Gül”ün başkişisi Özlem, “Sevgi Çağının Sonu” öyküsünün norm karakteridir.

Sarıyaz'daki öyküleri birbirine bağlayan unsurlardan kısaca söz ettikten sonra, bu kitaptaki “Gül Özlem Gül” öyküsünü “kendilik” kuramı çerçevesinde çözümleneceğiz.

“Gül Özlem Gül” isimli öykü, Modern insanın çevresinden nasıl soyutlandığını gözler önüne seren, “küçük” kasabalı insanın “büyük” dertleri ile onun bir türlü aşamadığı yalnızlığının ve kendilik mücadelesinin anlatıldığı bir modern zaman öyküsüdür. Öykü, ataerkil toplum kıskacında kalmış, kocası tarafından yeterince anlaşılmayan, bundan dolayı dünyaya/eve yabancılaşan başkişinin varoluşsal sancıları üzerine kuruludur. Bu varoluşsal sancılar onu kendilik arayışına iter.

Kendilik, en kolay tabirle “ben”e karşılık gelir. (Cooley, 1968) Aynı zamanda bireyi ötekenden ayıran özelliklerin toplamı olarak da görülmektedir. Bireyin yaşadığı sosyal çevreyle ve bu çevredeki insanlarla kurduğu iletişimle belirgin-

leşen kendilik bilincinin oluşmasında ya da oluşmamasında toplum önemli bir yerdedir. “Gül Özlem Gül” isimli öyküde başkişiyi benliğine/kendiliğine dair sorgulamaya iten sosyal ilişki; geleneksel sistemlerde toplumun yapıtaşı olarak kabul edilen evliliklerdir. Bu zamana kadar kendisi için yaşayamayan başkişi, evliliğinde yaşadığı problemlerden hareketle varoluşsal sorgulamaya girer. Kim olduğuna dair sorular sorar kendine, kendi için yaşayıp yaşamadığının muhakemesini yapar ve sonunda hep başkaları için yaşadığı kanaatine varır. Evlenirken evini bile kendi isteğiyle dizememiştir. Hep başkaları neder, diye düşünmüş bu yüzden mutsuz olmuştur.

“Sonra şu televizyon ünitesi. Evdekini hiç sevmiyor. Kayınvalidesi tutturmuştu, illa beyaz olsun, diye, sanki kendi oturacak. Çaresiz razı oldu o zaman.”

Kendilikle ilgili ilk tanımlar Wiliam James tarafından yapılır. Ruhsal, maddi ve sosyal, bedensel kendilikten söz eden James, ruhsal kendiliği kişinin düşünceleriyle kendi adına oluşturduğu şey olarak tanımlar. Maddi kendilikle ise, kişinin sahip olduğu maddi şeyleri yani eşya, aile gibi unsurları ifade eder. Sosyal, bedensel kendilik ise, kişinin diğerlerinin gözünde nasıl algılandığına dair düşünceleridir. (Aktaran: Jale Sancak, 2022:40-41)

Öyküde başkişi, ilk olarak maddi kendiliğini/benliğini sorgular. Kendine aldığı sayısız hediyeyle maddi kendiliğindeki eksik yanını gidermeye çalışır.

“Hediyeleri alması, güzel güzel paketler yaptırması, sonra da evde onları

hakikaten de başkası almış gibi heyecanlanması öyle tatlı, öyle iyi gelmişti ki... ”

İlk başlarda kendisiyle ilgili hiçbir şeye karar veremeyen, kendine aldığı şeylerle maddi yönünü doyurduğunu zanneden başkişi, öykünün ilerleyen kısımlarında ruhsal benliğinin peşine düşer ve girdiği kendilik mücadelesini daha da şiddetlendirir. Öyküde kendilik meselesinin sorgulandığı ve daha ciddi boyuta taşındığı kısım, başkişinin soyadı konusundaki düşüncelerini söylediği yerdir. Kocasının soyadını kullanmayı manasız bulur ve bunu kendine yapılmış bir saygısızlık olarak kabul eder. O, ayrıca, kocasının soyadını bırakıp kızsık soyadına geri dönmeyi de istemez. Babasından gelen soyadını da kabul etmeyip kendine yeni bir soyadı alır: “GÜL”

Geleneksel normları kabul etmeyip, tek başına, kendi olarak yaşamanın derindedir Özlem ve bu yeni hayatında kendi için temenni ettiği şeyi, soyadı olarak belirler: “Gül Özlem Gül.”

“Belki boşanınca kendine bir soyadı seçer, onu alırdı. Hatta belki ‘Gül’ olurdu. Böylece tam adı ‘Gül Özlem Gül’ diye yazılırdı. Kalan ömrünü mutluluk içinde geçirmesini emreden yeni bir kimlik. Oh be!”

O, kocasının, babasının yani hayatındaki tüm erkeklerin otoritesini reddedip kendi dünyasının yöneteni, sahibi olma niyetindedir. Onun sahip olduğu kimliği reddedişi ve akabinde yeni kimlik arayışı; yalnızlığı ve bulunduğu topluma yabancılaşmasıyla ilgilidir. Büyük bir hevesle kurduğu yeni hayatı, gözlerini o kadar kamaştırmış,

“şahsi saadetiyle o kadar delirmiştir ki” gözünün önündeki felaketi göremez olur. Bir felaketin habercisi olan sarı tozu dahi hayatına yakıştırdığı bir arka fona çevirir.

“Sanki bu eşiğinde beklediği yeni hayatı, eski bir Türk filminin saflığı ve heyecanıyla doluydu da o yüzden o yılların tadını çağırın bir filtre gelip çökmüştü bugünlere.”

Özlem’in kendilik mücadelesinin anlatıldığı öyküde ana mekânların ev veya evler olması da oldukça manidardır. Çünkü ev, dünya üzerinde insanın “kendiliğini” sorgulamasını sağlayan en önemli mekânlardandır. Ait hissetmediği bir evde yaşamak, bireyin aldığı ilk darbedir ve böyle bir ortamda varoluş mücadelesine giren kişinin ilk kaçmak istediği yer evi olacaktır.

“Gül Özlem Gül” öyküsünde başkisinin kocasıyla birlikte kaldığı ev, onun için sığınak olmaktan çıkar. Bu ev, olsa olsa maddi çıkarlar için birlikte olan aileyi, bir arada tutmaya çalışan her an manevi olarak yıkılabilecek sıradan bir yapıdır. Öyküdeki hasarlı bir apartmanda bulunan diğer ev, tüm köhneliğine rağmen başkisi için daha yaşanılabilir. Bu apartman, eskidir ama orada en azından her şey istediği gibi olacaktır. Çünkü, şahsi saadeti büyük bir açgözlülükle sağlamaya çalışan başkisi için evi/dünyayı yaşanabilir kılan şey “aidiyet” hissidir. O, bu hissi çürük bir apartmandaki dairede bulmaya çalışır ve bulduğunu da düşünür. *“Hayatında ilk kez, kendine ait, kendi kendisine hediye ettiği o dünyada”* mutlu olacağına inanır. Fakat kendilik mücadelesini erkeği

(kocasını) dışlayarak, bencilleşerek, diğer insanlara karşı düşünceli tavrını yitirerek sürdürdüğü için, *“bu dünyada kendi yaptıkları dışında kimsenin yapıp ettiklerinde bir gram sorumluluk duymayıp”* yeni dünyasını, yeni kimliğini bu pervasız anlayışın üzerinde inşa etmeye çalıştığı için dünyası/evi yıkılır ve mücadelesinde başarısız olur. Oturduğu apartmanın -meydana gelen depremde sonra- kasabada yıkılan birkaç yapıdan biri olması okuyucuya bunu işaret eder. “Gül Özlem Gül”ün bencillik ve aşırı tüketim üzerine kurmayı planladığı yeni hayatı; bir ilahi emirle, doğa üstü bir olayla son bulur. Geriye Özlem’in acı tebessümü ve kendini teselli etmesi kalır.

“Acı bir tebessümle, istemsizce ‘Gül Özlem Gül’ diye, mırıldandı.”

Ayrıca felaketler evinin yıkılmasıyla da son bulmaz, lakin o kitaptaki başka bir hikâyenin dolayısıyla başka bir yazının konusudur.

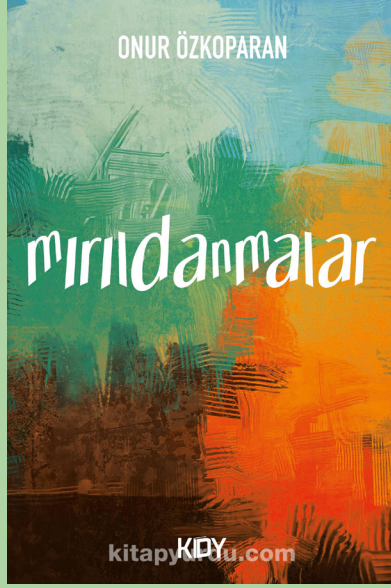
KAYNAKÇA

AYLANÇ, Mihrican (2022). “Jale Sancak’ın Uyanan Güzel Romanında Kadın ve Kendilik”. *İnsan ve İnsan* (9/31 Kış/Winter 2022): 39-54.

BAUMEİSTER, Roy F. “How the Self Became a Problem: A Psychological Review of Historical Research”. *Journal of Personality and Social Psychology*. 52 (1987): 163-176.

Cooley, C. H. (1968). “The social self: on the meanings of ‘I’”. C. Gordon ve K. J. Gergen (Editör). *The Self in Social Interaction*. USA: John Wiley & Sons, Inc. s. 87- 91

ERİŞ, Mahir Ünsal. Sarıyaz. İstanbul: Can Yayınları, 2022.

“Odama moralsiz bir şekilde girdiğimi gören annem canımın sıkın olduğunu fark ediyor. Anne yüreği işte, ne olduğunu sormasa da ilgisini üzerimde hissettiriyor. İyi kötü yaralarımı sarıyor, pansuman ediyor.”

Öbürküler ve Diğerleri: Korkularınızla Yüzleşme Vakti

Melike Kara

“Ve korku gibi kurnaz, korku gibi cesur.”¹

Roman ve hikâyeleriyle, çevirileri, dergi yazarlığı, yazarlık eğitimi çalışmalarıyla, “Geri Dönüyoruz” adlı podcast çalışması ve dergi yazılarıyla tanıdığımız çok yönlü yazarımız Mahir Ünsal Eriş’in özellikleriyle dikkat çeken *Öbürküler ve Diğerleri* adlı iki novellasını karşılaştırmalı olarak ele alacağız.

“Bir kitabın dünyaya yeni bir şey söylemesi gerektiğine inanıyorum. Bence bir kitap yeni bir fikirle, duyguyla, coşkuyla, sesle dünyaya gelmeli.”² İlkesiyle yazan Mahir Ünsal Eriş, özellikleri açısından yeni denemeler içeren *Öbürküler ve Diğerleri* adlı iki eserini bir yazarlık hedefi olarak daha doğmadığı, tanık olmadığı bir zamanı anlatmak amaçlarıyla bizlere ulaştırmıştır.

Öbürküler, 1964’te bir Rum evinde geçer. Niğde’den İstanbul’a göç eden bir ailenin yaşadığı olayları anlatan eserin ilk bölümü Refik Halit Karay’a, ikinci bölümü de Hüseyin Rahmi Gürpınar’a ithafen yazılmıştır. Bölüm başlarında Nâzım Hikmet’in *Memleketimden İnsan Manzaraları* kitabından alıntılar yer alır.

Diğerleri ise, *Öbürküler* kitabındaki ailenin ortanca çocuğu Sacide’nin üniversite eğitimi için 1976 yılında tekrar İstanbul’a gelip Kocamustafapaşa’daki bir Ermeni ailenin konağında yaşadığı olaylardan oluşur. *Diğerleri*, Kemal Tahir’e ithafen yazılmış olup yine bölüm başlarında Nâzım Hikmet’in *Memleketimden İnsan Manzaraları* kitabından şiirler seçilmiş. Yazar, 1980’li yıllarda Musevi bir ai-

1 Mahir Ünsal Eriş, *Diğerleri*, Karakarga Yayınları, İstanbul, Nisan 2021, s.65

2 Yekta Kopan’la Yazar Söyleşileri – Mahir Ünsal Eriş, <https://www.youtube.com/watch?v=Y4BxZHTOFa8>

lenin evinde yaşanan olayları anlatacağı *Ötekiler* adlı bir kitap daha düşünür³ ancak üçlü seriden *Öbürküler* ve *Diğerleri* yayımlanmıştır. İki kitabın da kapak tasarımı, renkleri, M. K Perker'in olay örgüsü ve kişilerden hazırladığı illüstrasyonları keyifli bir okuma deneyimi yaşıyor.

Her iki roman da “korku” ve “ötekileştirme” unsurlarına dayanmaktadır. Bu kavramlar, sadece 1960'lar ve 1970'lerde yaşanan dönemin önemli toplumsal olayları üzerine kurgulanan romanın değil, çağımızın ve yaşadığımız dönemin de önemli iki sorunudur.

Modern çağ ile başlayan, bireyin kendini daha belirgin bir şekilde ifade etme gücüne sahip olduğu toplum kültürü, incelenmesi gereken önemli bir konudur. Birey ve toplum karşılaşması içinde yabancılaşma, kendi benliğine ait özellikleriyle bir birey olarak var olabilmek, farklı değer sistemlerinden dolayı ortaya çıkan “ben” ve “öteki” kavramları bu konunun temel unsurlarıdır. Günümüzde de oldukça yoğun bir tartışma alanı olan toplum ve birey ilişkileri içindeki yapılar, alt kültür olarak değerlendirilen kimlikler, ben ve öteki algılayışları edebi eserlerde de roman karakterlerine yansımaktadır.⁴ İki eserde de “öteki” olan karşıt grupların bir kısmını şu şekilde gösterebiliriz:

3 Ebru Aykaç, Mahir Ünsal Eriş Söyleşi, <https://www.youtube.com/watch?v=oqIwf-7Nd9VI&t=65s>

4 Melike Kara, Ben İmgesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Uluslararası İmgebilim Sempozyumu, II.cilt, Muğla, 2006, s.103

5 Üstün Dökmen, Ötekileştirme, <https://www.psikolojidunyasi.com.tr/blog/otekilestirme->

Öbürküler

İnsanlar – cinler, ervah
Türkler – Ermeniler, Yahudiler
Yoksullar – Zenginler
Beter – Yakup (Beter'in abisi)

Diğerleri

Timur – Sacide, Cahide
Sağcılar – Devrimci Gençler
İnsanlar – Uzaylılar
Mahalleli – Hayganuş ve çocuğu

İnsanlar, kendilerini belirli gruplara ait hissederler, bu grupların üyeleriyle aralarında birtakım ortaklıklar bulunduğunu düşünürler. Her zaman her konuda olmasa bile bu gruplar genelde uzlaşırlar. Ötekinin farklı olduğuna, yanlış düşündüğüne, yanlış davrandığına, bu yüzden de onunla uzlaşamayacağına inanılır. Yaygın bir tavırla, ait olduğumuz grubu yüceltir, ötekini/ötekileri alçaltarak, kendimizi, kendi gözümüzde değerli kılarız. Ardından da bizi değerli görmeyenlere kızmaya başlarız.⁵ Ya da bilinmezlikleriyle tehlikeli görünen bu kişiler ve varlıklardan korkarız ve korkularımızla onlara karşı dışlayıcı davranışlar sergileriz. Saklanan sırlar, *Öbürküler* kitabında yeni bir şehirde, yeni bir hayata başlayan ailenin hisset-

tiği yabancılık, bilinmezlik, güvensizlik korku duygularını arttırır. *Diğerleri'*nde de saklanan sırlar bir evin içinde kolları büyütür, gerçekliği saklar.

*Öbürküler'*in karakterlerinden Suat, Sacide ve hatta Fevziye Hanım yolculukları boyunca başka bir gezegene gelmiş gibi ilk kez gördükleri, ilk kez tattıkları şeylerin şaşkınlığını taşırlar yüzlerinde. Köksüz bir nebat gibi hisseden Fevziye Hanım, utancından konuşamayan Sacide, “herkes bize bakıyor” huzursuzluğunu taşıyan Fahrettin Bey geldikleri İstanbul’da kendilerini öteki hissederler. Konağı kendileri için hazırlayan muhacir Pate Nine, çocukluğunda geçirdiği kaza sonucu tek gözünü kaybetmiş, görüntüsüyle ötekileştirilmiş bir karaktere dönüşen Beter ve unutkanlık hastalığıyla gerçeküstü varlıklara inanan ihtiyar anası, konağın asıl sahibi olan ancak sürgün edilen Doktor Evangelidis ile ailesi, farklı kültürden insanların oluşturduğu söylentiler, inanç ve kültür unsurları ötekileştirmenin örnekleridir.

Öteki tanımına uyanlar, empati kuramadığımız, şablonla baktığımız, dışladığımız kişilerdir. Önyargılarımız arttıkça ötekini giderek daha itici ve tehlikeli algılamaya başlarız. Ötekin-den kaçındıkça ve onunla çatıştıkça da ona ilişkin yeni ve daha güçlü önyargılar ediniriz. Ötekiyle aramızda bir

duvar varsa, bu duvarın harcı önyargılarımızdır. Önyargılar zaten dünya çapında bir sorundur, tarih boyunca da sorun olmuştur.⁶

*Öbürküler'*de içilen sigara markasının kimliği, dünyaya bakışı göstermesi ve bununla iki farklı siyasi görüşün birbirini ötekileştirmesi güzel bir örnektir.

*“O dönem bu sigara Menderes’in sigarası sayıldığından kendisi pek alakadar olmasa da, etrafı ekseri Halk Partili olduğu için başkasının yanında çıkarmaz, kimsenin yanında sigara içmezdi.”*⁷

Diğerleri kitabında ise Sacide, Cahide, Kamuran gibi devrimci gençler ve karşıt görüşte Timur Öğretmen ile sağ düşüncedeki kişiler ötekileştirmenin iki tarafı durumundadır. Sacide’nin evinde kiracı olarak kaldıkları Ermeni asıllı Artin Boğosyan ve ailesi, kızı Hayganuş yaşadıkları ve kültürleriyle çevrelerinde öteki gibi algılanmışlardır. Bu durumlar sırları ortaya çıkarır ve olay örgüsünün de kilit noktalarını, gerilimini oluşturur.

Toplumsal boyutta farklılaşma “ben”e göre değil “biz”e göredir. Birey, kendini toplumun bir parçası olarak görmeye başladıktan sonra “öteki” bilinci yerleşmeye başlar. Artık kendi “ben”i “toplumsal ben” içinde yok olmuştur. Bundan sonra farklılıklar kendinden hareketle değil, yaşadığı toplumdan hareketledir. Diğerleri ro-

6 Üstün Dökmen, Ötekileştirme, <https://www.psikolojidunyasi.com.tr/blog/otekilestirme->

7 Mahir Ünsal Eriş, *Öbürküler*, Karakarga Yayınları, İstanbul, 2021, s.28

manında özellikle dönemin siyasi yapısı sonucu toplumsal boyutuyla görülür.

Eserlerden hareketle baktığımızda dün olduğu gibi bugün de “öteki”leştirme; ırk (kimlik), din (cemaat, mezhep) ve devlet (siyasî ve ekonomik menfaat) şeklinde, farklı coğrafyalarda değişik şekillerde insanlığın gündemini meşgul etmeye devam ediyor.⁸

Kurguda ve metnin yapısında korku, gerilim, merak unsurlarının yanında komik kılma ve gülünç durumlar da yer alıyor. Yazar, korku temelinde gerilim, belirsizlikler içinde bir olay akışı oluştururken okuru bir anda komik bir durumla karşılaştırıp güldürebiliyor.

Komik kılma, hayattaki komiğin sanata aktarılmasıdır. Komik duruma sokulanlar ise ideale aykırı düşünceler, sosyal düzeni bozanlar, hayatını makine gibi otomatığe bağlayanlar, insanın tabiatında olmaması gereken bir katılık içinde yaşayanlardır.⁹ *Öbürküler* romanında Beter karakteri hem gerilim unsurlarını oluşturur hem taşıdığı ötekilik niteliği, farklılıkları ve içinde bulunulan duruma aykırı özellikleriyle güldürür. *Diğerleri*'nin ana karakteri Sacide'nin tavan arasındaki gizemi çözme girişimi sırasında çok korktuğu bir anda karşılaştığı varlığın gerçekliği ve gerçeküstülüğünü anlamaya çalışırken yaşadıkları karmaşa anı da bu zıtlık ilişkileri içinde gülümsetir. Her iki metinde ele alınan

konularda, karakterlerde ve olayların oluşumunda görülen karşıt kavramları da aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

Metnin yapısını oluşturan ikilik ve zıtlıklar

Ben – Öteki

Akıl – Duygular (korku, aşk, utanç, şaşkınlık)

Gerçek – Gerçeküstülükler

Öbürküler romanı “Bu Yarı” ve “Öbür Yarı” olarak iki ana bölüme ayrılır. Birinci bölüm “Bu Yarı” Refik Halit Karay’a ithafen yazılmış ve daha çok merak duygusu, bilinmezlikler üzerine gelişen bir gerilim özelliği taşır. “Öbür Yarı” bölümü ise olaylar bittikten sonra sonunu bildiğimiz bir olay örgüsünün bilinmeyenlerinin ayrıntıları verilerek anlatılmasıyla oluşur. Burada önemli olan kısım, ithaf edilen yazarların anlatım özelliklerine de gönderme yapılarak bir metin oluşturulmasıdır. Üslup farkı olan iki yazarın tarzının kurguda kullanılması, önce gerilim ve bilinmezlikler sonra olayları bilen okuyucunun başka bir gerçeklikle, bakış açısıyla tekrar olaylara bakabilmesi ustalıklı oluşturulmuş. Yaşanan olayların ayrıntıları, nedenleri verilirken bildiğiniz bir olay örgüsünü tekrar okumann da keyif

8 Abdullah Şengül, Edebiyatta Ötekilik Meselesi ve Türk Edebiyatı'nda “Öteki” <https://www.sosyalbilimler.org/edebiyatta-otekilik-meselesi-ve-turk-edebiyatinda-oteki/>

9 Mustafa APAYDIN, Türk Hiciv Hayatında Ziya Paşa, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001, s.8

vermesi bunun kanıtı.

Mahir Ünsal Eriş, doğrunun tek olmadığını, eğilip bükülebilen bir şey olduğunu, doğru bildiklerimizin başka gerçeklikleri de taşıyabileceğini modernist bir yaklaşımla başarıyla göstermiştir. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "İnsanların gerçeği kabullenmekte inadını bilirsiniz."¹⁰sözünden hareketle söyleyebiliriz ki Eriş, bizim gerçek kabul ettiklerimizi sorgulamamızı sağlar.

Toplumsal boyutu olan ve edebiyata da oradan sirayet eden "öteki" meselesi, Modern dönem Türk edebiyatında XX. asrın başlarından itibaren yer alan bir kavramdır. Özellikle Ömer Seyfettin, Halide Edip, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Sait Faik ve Hüseyin Rahmi gibi XX. asrın ilk çeyreğinden itibaren eser veren yazarlarda görülür. Söz konusu yazarlar bu dönemde özellikle Balkan Savaşları, Çanakkale ve Milli Mücadele'yi anlattıkları eserlerinde genellikle "ihamet" temasına bağlı olarak "öteki" meselesini gündeme getirirler.¹¹ Mahir Ünsal Eriş, öteki kavramını daha kapsamlı ve farklı boyutlarıyla bu iki eserde ele alır, edebiyatımızın bu önemli isimlerine de ithaf eder. Daha sonra yazdığı *Dünya Bu Kadar* romanında edebiyatımızın elliye yakın önemli romanının isimlerini cümle içinde kullanır. Bizi biz yapan kitaplar bunlardır demek, edebiyatımızın önemli yazar-

larına vefa borcunu, saygısını sunmak için ve aynı zamanda bu göndermelerle yeni nesille onları tanıştırma amacı taşımaktadır.

Öbüreküler kitabında da iki önemli yazarı anarken tarihi bir dönem anlatımını "korku" ve "ötekileştirme" üzerine oluşturur. Bu iki eserde yazarın yapmak istedikleri, yenilikçi fikirleri başarılı ürünlere dönüşmüş ancak roman türüne göre daha kısa anlatılar oluşmuştur. Özellikle *Diğerleri* kitabında olay örgüsünün daha uzun bir anlatıya uygunluğuna karşın çok çabuk bitivermiş olması hissi okuyucuda bir beklenti oluşturabilir. Bunun metne kazandırdığı nitelik ise sonunda oluşan heyecan ve düğümlerin çözülürmesinin hissettirdiği rahatlamadır diyebiliriz.

Mekânın İşlevi

Öbüreküler kitabında mekân unsuru karakterlerin bakışıyla, algılayışıyla verilir. Dönemin yaşam özelliklerini bu yolla gözümüzde canlandırır. Aileyle birlikte Niğde'den yola çıkıp Anadolu'dan İstanbul'a bir yolculuk yaptırır okuyucuya da. Yazarın kitapta yer alan ifadesiyle okuyucuya başka bir çağın fotoğrafını gösterir.

O zamanın siyasi gündemine dair hayatın içindeki uygulamalar, geçilen

¹⁰ Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2015, s. 6

¹¹ Abdullah Şengül, *Edebiyatta Ötekilik Meselesi ve Türk Edebiyatı'nda "Öteki"* <https://www.sosyalbilimler.org/edebiyatta-otekilik-meselesi-ve-turk-edebiyatinda-oteki/>

köy, kasaba ve şehir hayatının yansımaları ve trende gördüğümüz halk ozanıyla halkın folkloruna dair izler sunulur. Bu bilgiler, eserin anlatımı içinde eridiğinden fark ettirmeden bize o dönemin yaşamı içinde hissettirir.

Fevziye Hanım'ın korkularının somutlaşması diyebileceğimiz "Marmara Denizi" tasviri de kurgunun asıl merak unsuru olan bilinmeyen varlığı da çağrıştırır, aynı zamanda gerilimi ve merak unsurunu arttıran bir etki yaratır. İnsanın içindeki bilinmezlikle ortaya çıkan korkularının gördüğü gerçekliği de farklı algıladığının güzel bir örneğidir.

*"Canlı gibiydi. Gözün alamayacağı kadar büyük bir hayvanın kabuklu sırtı gibi iki yaka arasında sinsi sinsi kıpır-dıyor, gece göğünün karasına karışan rengiyle sanki karanlığın içinden çıkıp saldırıverecek gibi duruyordu."*¹²

Zaman unsuru, olay örgüsünde tesadüfler ve beklenmedik gelişmelerle gerilimi arttıran bir özellik taşır. İstanbul'a bir gün erken gelmeleri, *Diğerleri'*nde son anda yaşanan polis baskını gibi.

Dil Anlatım Özellikleri

Her iki eser de bilinmezlik, saklanan sırlar, merak duygusu, gerçekler ve kanıtlanamamış gerçeküstülükler arasında ve mizah duygusunu da taşıyan akıcı bir anlatımla kitabın sonuna kadar okuyucuya keyifli bir okuma sunar.

Karakterlerde gördüğümüz korku, telaş ve belirsizlik ve bilinmezlik duyguları metnin gerilim duygusunu arttırır. Merak duygusunu okuyucunun zihninde oluşan tahminlere rağmen romanların sonuna kadar taşır ve sonunda da şaşırtır. Duygu tasvirleri de anlatımda önemli bir yere sahip.

*"Boğazında asitli bir yumru büyüdü sanki midesine kadar indi acısı."*¹³

Yalın bir anlatım, gerçekçi bir yaklaşım ve halk değişlerinin kullanılması, dönemin dili, inançları, hurafeleri anlatılırken de Arapça Farsça sözcük seçimi yazarın dil ve anlatım özelliklerini oluşturmaktadır. Bu özellikler, akıcı bir anlatımla keyifli bir okuma sağlıyor. Eşyanın, mekânın görselini, dönemin değişimini ve duygusunu etkili bir şekilde aktarabiliyor. Karakterlerin gördüklerini biz de görüyor, hissettiklerini hissedebiliyoruz.

*Öbürküler'*in sonunda yaşanan tüm olayları gazeteden okuyan Doktor Evangelidis'in gülüşüyle korkularımıza, ötekileştirmelerimize bakabildiğimiz Mahir Ünsal Eriş'in kaleminden daha nice eserleri okumayı ve bu iki eseri okurken size de korkularınızla yüzleştiğiniz, kendinize "Öbürküler, diğerleri ya sen?" sorusunu sorduğunuz keyifli bir okuma diliyorum. Çünkü bireysel ya da toplumsal farklılığın algılanmasında "öteki"lik aslında kendini tanımadır.

12 Mahir Ünsal Eriş, *Öbürküler*, Karakarga Yayınları, İstanbul, 2021, s.31

13 Mahir Ünsal Eriş, *age*, s.37

*Delikli tencerelerin isyan ettiği, gül ağaçlarının âşık olduğu, kadim
börülcenin şifa ile ters düştüğü sarsıcı bir öykü dosyası...*

*Rutinine düşkn emekli bir brokratın değerleri hie sayan
haysiyetsizleřme yks.*

Mahir Ünsal Eriş'in *Kara Yarısı* Diğer Yarısı Alın Yazgısı

Fatma Ozan

Ağustos-Eylül ayının yazarı olarak belirlediğimiz Mahir Ünsal Eriş'in *Kara Yarısı* adlı öykü kitabı 2019 yılında Can Yayınları tarafından çıkarılmış ve Türk edebiyatına kazandırılmıştır. Farklı dünyaların yaşamı bu öykülere sığdırılmıştır. “Burada Bir Sokak”, “Bir Sürgün Anısı”, “Bir Pusula”, “İstop”, “Damat'ın Hikâyesi”, “O Akşam Söyleyecektim”, “Çok Eski Bir Yonca”, “Tekfur Çiftliği”, “Makasçı Yaşar”, “On İki Mehmet” adlı öyküler ismi olmayan bir kategoride yer alırken “İlk Masal”, “Ortanca Masal”, “Son Masal” öyküleri *Erduran Abi'nin Beni Kurtardığıdır*'da ve son olarak da “Birinci Pavyon”, “İkinci Pavyon”, “Üçüncü Pavyon”, “Dördüncü Pavyon” *Dört Şehir*'de toplanmıştır. Özellikle son iki bölümde toplanan ve sırayla öykülerin başlıklarına verilen bu adlar öykülerin birbirinin devamı niteliğinde olduğunu bizlere göstermektedir.

*bütün felsefesi dünyaya çarpıp dağılmış
çocukluğumun karar verilmeden yapılmış
bir hata
ilkgençliğimin geleceksizlikle geçmiş
olmasına kafa yorarak*

Kitabın tanıtım bölümünde yer verilen bu gibi sözler genellikle öykülerde, şiirlerde ya da romanlarda verilmek istenen duyguların özeti olabilirken kimi zaman da yazarın iç dünyasındaki duygu durumunun aktarıcısı olabiliyor. *Kara Yarısı*'nda yer alan bu sözler Mahir Ünsal Eriş'in kendi iç dünyasının aktarıcısı

gibi görülebilir. Çocukluk travmaları ve yorgun bir çocukluk yaşamını akla getiren ilk dizeler söylenmek istene- nin birer ayna görüntüsü olarak kabul görebilir.

Devamında sürdürülen diğer dizeler de en çok gençlik yıllarında şahit olduğumuz umudun yeşerdiği yıllar olarak değil de tam aksi olan umutsuz- luğun pençesine düşmüş izlenimini yaratmaktadır. Bu dizelerle hep “kafa yormaktan” bahseden Eriş çocuklukta- nın itibaren bunun yorgunluğundan usan- mış biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da belki kara yazgı yani kara yarısına benzetilebilir. Değişmeyen bir ölçüt, değiştirilemeyen bir alın yazısı... Çocukluk ve gençlik çağına denk gelen bu ömrün yarı çizgisini yani olgunluk ve yaşlılık döneminden öncesini kara yarısı olarak görmeyi tahmin ettiğimiz Eriş için tüm bunlar bu kitabı meydana getiren birer neden olarak karşımıza çıkmış olabilir.

Kitabın asıl öykülerine gelirsek isimsiz olan bu ilk bölümün ilk öyküsü “Burada Bir Sokak” adıyla başladığını görüyoruz. Yazarın bu öyküsünde gele- cek zaman kipiyle öyküsünü yarattığını ve öyküdeki karakterin önceden sanki her olayı biliyormuş gibi yazdığını görmek mümkündür. Sıradan insanla- rın sıradan yaşamlarını anlattığı öyküde çokça tasvire yer verilmiş ve bu tasvir- ler sıfat tamlamalarıyla desteklenmiştir.

Ben anlatımıyla desteklenen hikâye, sıradan ve fakir bir ailenin sokak çocuğu olarak büyümüş bir çocuğun dramını anlatmaktadır. Bir gün sokakta oynarken bu çocuğu zengin bir ailenin başka bir çocuğu arabayla çarpmasıyla birlikte çocuk sakat kalmış ve aile bir taraftan çalışırken bir taraftan da bu çocuğa bakmak durumunda kalmıştır. Çalışırken çocuğu bir yorgancıya ema- net etmeleriyle birlikte bu yorgancının çocuğa yaptığı taciz çocuğu çocuğun hafızasında travmalara yol açmış ve bu travma çocuğun içine kapanmasına neden olmuştur. En sonunda da yor- gancının ölmesiyle birlikte adalet yerini tamamlayarak hikâye sonlanmıştır.

Yalnızlaşan insanların dramını Memiş Amca üzerinden anlatıldığı, insanların birbirini dinlemediği olgusu “Bir Sürgün Anısı”nda anlatılmaktadır. İlgisiz davranışlar, alakasızlıklar, birta- kım ön yargılar bu hikâye üzerinden işlenen sorunlardır.

Birçok yazarda olduğu gibi Eriş de bir pusula adlı hikâyesinde mektup tekniğinden yararlanmış. Yazarın tesadüfi olarak sahafta bulduğu bir mektubu hikâyeleştirmesi bu “Bir Pu- sula”nın hem temasını hem de tekniğini bir araya getirmiştir.

Audrey Hepburn’e değindiği “İstop” adlı öyküde yazar, illegal bir ilişkinin sıradan çatışmalarına yer vererek bu ba- yağılığı gözler önüne sermiştir. Bu tarz

sıradanlığın ve ilişkideki güven eksikliği hayatın içinden verilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Eriş'in bir diğer öyküsü olan "Damat'ın Hikâyesinde" anlatılan hikâyeyse yine sıradan bir günün yine sıradan olaylarının anlatıldığı türden bir öyküdür. Öykünün henüz başında belirtilen bu sıradanlık ve saçmalık hatta şu cümlelerle aktarılmaktadır: "*Hiçbir şey hayat kadar saçma olamaz. Çünkü onun, yani hayatın, diyorum, her günü aynı bile olsa her günü başkadır. Bundan daha saçma bir şey düşünemiyorum.*" Hem umudu hatırlatan hem de bıkkınlığı hatırlatan bu cümleler aslında sıradanlığın nasıl bir konu haline dönüştüğünü anlatır vaziyettedir. Öykünün devamında da sefirin kızıyla evlenen Damat karakterli bir kişinin trompet sevgisi ve eşi tarafından aldatılması gözler önüne serilen bir konu olarak karşımıza çıkmıştır.

dünyayı ölmüş birini hatırlarmış gibi hatırlayarak

Umutsuzluğun yine diz boyu yer aldığı bu dizelerde Eriş bu duygusuna öykünün başındayken yine yer vermiştir. Ardından gelen öyküde de yani "O Akşam Söyleyecektim"de bu durumu destekleyen ve umutsuzluğu artıran cümlelere yer verilmiştir. "*İnsanlar birbirlerine kötülük yaparak yaşıyor. Ancak böyle olursa hayatta kalabiliyor*

artık. Yapmazsa, bundan kaçınırsa daha beteri kendi başına geliyor, bunu bildikçe daha da saldırganlaşıyor." "O Akşam Söyleyecektim" in hatta belki de tüm öykü kitabının manifestosu niteliğinde olan bu cümleler eserin en can alıcı ve verilmek istenen mesajı haline dönüştüğünün göstergesi olarak kabul görebilir. Yine ihanet olgusunu işleyen Eriş bu öyküsünde iki arkadaşın birinin diğer arkadaşına yaptığı ihanet anlatılmıştır. İtiraf edileceği akşamın hemen sonrasında gelen bir itirafla şekillenen hikâyede arkadaşlardan birinin Bahai mezhebine sahip olduğunu söylemesi hikâyeyi daha karmaşık hale soktuğunu göstermiştir. Vicdan azabını katlayan ve aldatılan arkadaşın ölmesi üzerine ihanetin son bulması yapılacak olanların yarım kalmışlığını bizlere anlatır.

Dört yapraklı dört yonca var mıdır bilinmez ama bu hikâyede yani "Çok Eski Bir Yonca"da dört arkadaşın birinin diğerlerine yaptığı anlatılmaktadır. Siyasi bir meseleden kaynaklı olarak bir arkadaşın diğerlerini ele vermesini ve onları korumamasını işleyen eserde tamamlanamamışlığın simgesini hiçbir zaman bulunmamış olan dört yapraklı üzerinden anlatmıştır. Eserin bu yönüyle iyi bir metafor ve kurgu taşıdığını söylemek mümkün olacaktır.

"Tekfur Çiftliği"nde yine iki arkadaş ilişkisini gözler önüne seren Eriş, bu iki arkadaşın yine hayattaki isyanı anlattığı

görülmektedir. İş hayatından bunalan iki adaşın iş çıkışında terasta dinlenirken yaşlı bir amcaya denk gelmesi ve bu durumu tuhaf görmeleri sonucu yaşadıkları şaşkınlıkları anlatılmıştır. Olmayan bir adresi sormasıyla birlikte bu şaşkınlıklarını artıran durumdan sonra yaşlı amcanın giderken geçirdiği kazayla birlikte her bir olayın rüya olduğunu anlaması hikâyeyi sonlandıran nokta olmuştur.

Belki de Kara Yarısı'nın en trajik öykülerden biri olan "Makasçı Yaşar"-da Makasçı Yaşar ve oğlu Toraman'ın akıbetlerinin nasıl hazin bir şekilde sonlandığı anlatılmıştır.

*tekrar söylüyorum; eski hikâyeler
yeniden
yanlış hatırlanacak,
tekrar söylüyorum; tarih en baştan
yanlış
anlaşılacak,
tekrar söylüyorum; filmin sonu
bu kez de
değişmeyecek:
seni seviyorum, hepimiz öleceğiz.*

Şunu söylemek mümkündür ki öykülerin arasına yerleştirilen bu dizeler Eriş'in şiir türünde de yetkin olduğunu bizlere gösterebilir demek isterdim. Alışılmadık bir şekilde, umulmadık bir anlatımla en son dizeyi sonlandı-

ran Eriş'in bu alanda da iyi olduğunu anlayabiliriz, ifadesini kullanmayı tercih ederdim. Ancak buraya eklenen, bölüm aralarına eklenen dizeler Eriş'in de belirttiği gibi İnanç Avadit'e, Bandırma'ya, Oylum ve Ethem'e aittir. Bunlar kim mi? Bunlar, Eriş'in ifadesine göre, "Çoğuyla kan bağım bile olmayan büyük, geniş ailem..." diye nitelendirdiği kişilerden oluşmaktadır.

"Hayat, insanı en çok kestirilemez oluşuyla yoruyor," diyor Eriş "On İki Mehmet" adlı öyküde. Belirsiz olan ya da muğlak oluşun izlerini yansıtıyor bu cümleler. Gizli dünyaların pencerelelerini aralıyor belki de. Öykünün henüz başındayken çözülemeyen bir cinayetin gizemi anlatılmaktadır. Öyküde sekreteri Demet'le yasak bir ilişki yaşayan İbrahim'in karısını boşamaması üzerine nasıl öldürüldüğü anlatılmaktadır. Bir aldatmacanın hikâyesi olan bu öyküde çetrefilli ilişkilerin serüvenini anlatmaktan öteye geçememiştir.

İkinci bölümde yerini alan ve bir cümle gibi başlığa sahip olan *Erduran Abi'nin Beni Kurtardığıdır* adlı bölüm "İlk Masal", "Ortanca Masal" ve "Son Masal" olarak ayrılmış ve bu öyküler nehir tarzında işlenmiştir. Öykülerinde sıkça yer verdiği devrim, solculuk gibi konulara Eriş burada da yer vermiştir. Ancak öykünün ana temasını oluşturmaktan ziyade bu durumu yan bir faktör veya etmen olarak göstermiştir.

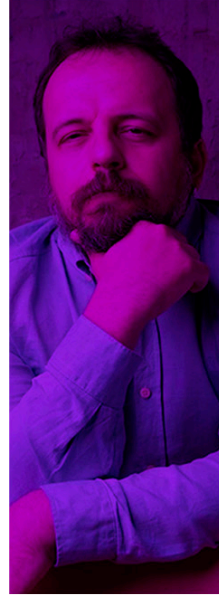
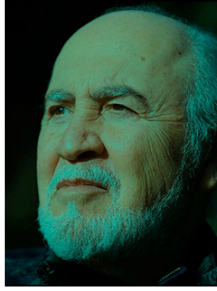
Geçmişe dair özlem konusunu sıfat tamlamalarıyla, tasvirlerle ve benzetmelerle işlemiştir. Eriş öyküde amaçları uğruna yapmak istediği birçok durumu -özellikle davaları- solcu bir genç üzerinden anlatmıştır. Davasını gerçekleştirmek ve toplumu bu davalarıyla değiştirmek isteyen gencin sprey almak için verdiği mücadele burada anlatılmaya çalışılmıştır. Aç kalmayı, donmayı hatta donmaktan dolayı ölmeyi göze alan bir davacının dramına, haksız yere yargılanışına yer verilmiştir.

Kara Yarısı'nın son bölümü *Dört Şehir*'de "Birinci Pavyon", "İkinci Pavyon", "Üçüncü Pavyon" ve "Dördüncü Pavyon" adıyla dört tane öykünün yer aldığı görülmektedir. Eserde Murad adlı karakterin işinde terfi alması üzerine arkadaşlarıyla eşinden habersiz bir gazinoya gitmesi, burada bir kadınla tanışması ve kadının Murad'ın cüzdanını çalması üzerinden gelişen olaylar anlatılmaktadır. Eşini aldatması ve eşine yalan söylemesi üzerinden anlatılan olaylar neticesinde peş peşe sıralanan aksilikler okuyuculara aktarılmıştır.

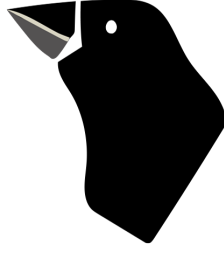
Eserde yalanın doğurduğu birtakım problemlerin yanında aynı zamanda da arka planda değinilen sorunlardan biri de mülteci problemidir. Eriş'in bu problemi kasten ya da bilinçli olarak verdiği kanısı göreceli bir kanı olarak karşımıza çıkabilir. *Kara Yarısı*'na baktığımızda bunların yanında sürekli aynı ya da benzer konular üzerinde durulduğu görülmektedir. Özellikle çarpık ilişkiler, aldatmacalar, yalancılıklar, taciz olayları, sıradan insanların sıradan yaşamları işlenen konular arasında sıralanabilir.

Eriş'in bütün öykülerine baktığımızda bu veya bunun gibi konuların arka planına da değinildiğine şahit olmaktadır. Ama bilinçli ama tesadüfi olarak verilen bu gibi sorunsalların aslında kanaatimce kasti olarak verildiği düşüncesindeyim. Çünkü iyi bir yazar eserlerinde değinmek istediği ana konunun dışında vermek istediği başka mesajları da içerebilir ve bu yönüyle bazı konulara açıklık getirebilir. Umuyorum ki Eriş de böyle yazarlardan olabilsin ve daima bizleri aydınlatabilsin.

yazar dosyalarımız

burada herkese mahal var...

MAHAL

Ağustos - Eylül (2022)
Mahir Ünsal Eriş Yazar Dosyası